

FAKULTET ISLAMSkih NAUKA
UNIVERZITETA U SARAJEVU

ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI
RIJASET
Uprava za obrazovanje i nauku

NAUČNA KONFERENCIJA
S MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM

30 GODINA ISLAMSKE VJERONAUKE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SISTEMU BOSNE I HERCEGOVINE

- ISKUSTVA, IZAZOVI I PERSPEKTIVE -

17-18. novembar 2022. godine
Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu
Čemerlina 54, 71 000 Sarajevo

30 GODINA ISLAMSKE VJERONAUK U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SISTEMU BOSNE I HERCEGOVINE: ISKUSTVA, IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Konferencija se organizira povodom obilježavanja tridesetogodišnjice postojanja Islamske vjeronauke u odgojno-obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine (1992–2022) i osnivanja Studijskog programa islamske vjeronauke i religijske pedagogije na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Konferencija ima za cilj sagledati i istražiti ulogu i značaj vjerskog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu s obzirom na njen sadašnji i budući pozitivni moralno-odgojni i obrazovni potencijal. Kroz pregled mnogostrukih iskustava vjeronaučnog obrazovanja u odgojno-obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine i odgojno-obrazovnim sistemima u regionu (Hrvatska i Srbija) i Evropi (Austrija, Njemačka), analizirat će se uloga, značaj, ciljevi, položaj i status, te ishodi i utjecaji vjeronauke. Kroz konferencijska izlaganja cilj je komparativno sagledati i iskustva vjeronaučnog obrazovanja iz ugla katoličke i pravoslavne vjeronauke te ih dovesti u vezu sa iskustvima islamske vjeronauke. Konferencija također daje osvrt i na ulogu Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu u obrazovanju vjeroučiteljskog kadra navršavanjem 30 godina od osnivanja Studijskog programa islamske vjeronauke i religijske pedagogije.

Događaj također ima za cilj kritički promisliti o izazovima koji stoje pred vjeronaukom u kontekstu tumačenja i poučavanja vjere između religijske tradicije i modernosti u javnom prostoru, vrijednosti i kulture obilježja mladih u susretu s vjeronaukom, te izazova u kontekstu realizacije vjeronaučne nastave.

Na konferenciji će se analizirati i daljnje perspektive islamskog obrazovanja unutar školskog sistema, sagledati nove potrebe i zahtjevi u obrazovanju i jačanju kompetencija vjeroučiteljskog kadra, inovacije u islamskom obrazovanju u kontekstu kurikuluma, osavremenjivanja udžbenika i nastavnih materijala te primjene novih kreativnih nastavnih modela u realizaciji nastave.

Konferencija će okupiti domaće i međunarodne znanstvenike, istraživače, edukatore, stručnjake, nastavnike vjeronauke i druge sudionike da zajedno rasprave o iskustvima vjeronaučnog obrazovanja u odgojno-obrazovnom sistemu, te o izazovima i perspektivama.

Planirano je da se radovi s konferencijskog izlaganja objave u Zborniku radova.

Organizatori konferencije su Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu i Uprava za obrazovanje i nauku Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Konferencija će se održati u amfiteatru Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu (Ćemerlina 54).

PROGRAM KONFERENCIJE

PRVI DAN - Četvrtak, 17. novembar 2022.

8:00 – 8:45

Registracija

8:45 – 9:15

Otvaranje konferencije

Prof. dr. Zuhdija Hasanović

(dekan Fakulteta islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

Predstavnik Uprave za obrazovanje i nauku Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

Predstavnik Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke

Predstavnik Ministarstva za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo

Predstavnik Rektorata Univerziteta u Sarajevu

Moderator: prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

ISKUSTVA VJERONAUKU U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SISTEMU BOSNE I HERCEGOVINE

9:15 – 10:15 - Panel 1

**Iskustva Islamske vjeronauke u odgojno-obrazovnom
sistemu BiH: uloga, značaj, status, ciljevi**

Akademik prof. dr. Enes Karić

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

Moje uspomene o ranim raspravama o uvođenju vjeronauke u škole, 1992–1996. godine (akteri, sporenja, razilaženja, problemi, normativa...) i uloga FIN-a u obrazovanju vjeroučiteljskog kadra

Mr. Muharem Omerdić

(rukovodilac Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ u BiH u vrijeme uvođenja vjeronauke u škole)

Uvođenje Islamske vjeronauke u odgojno-obrazovni sistem R BiH 1992. godine (status, kadrovi, kurikulum i udžbenici)

Ibrahim Begović

(direktor Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ u BiH u periodu 2017–2019)

Stabilizacija Islamske vjeronauke u školama (zakonska regulativa, pregled razvoja kurikuluma i udžbenika)

Moderator: prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

10:15 – 10:35

Pauza za kahvu

10:35 – 11:50

Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u odgojno-obrazovnim sistemima i školama: utjecaji i ishodi (regionalna i evropska iskustva)

Prof. dr. Adnan Tufekčić

(Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli; gostujući profesor na Fakultetu islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

Pedagoški pogledi na ulogu vjeronauke u školskim sistemima

Mr. Mevlida Mešanović

(Institut za katehetiku i religijsku pedagogiju, Katoličko-teološki fakultet Univerziteta u Grazu)

Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Austrije

Emina Mešić

(voditeljica Vjersko-prosvjetne službe, Mešihat IZ u Hrvatskoj)
Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Hrvatske

Doc. dr. Rešad Plojović

(rukovodilac Vjersko-prosvjetne službe, Mešihat IZ u Srbiji)
Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Srbije

Moderator: prof. dr. Zehra Alispahić

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

11:50 – 13:00

Pauza za podne-namaz i ručak

13:00 – 14:15

**Savjetnici i nastavnici Islamske vjeronauke
o položaju vjeronauke i vjeronaučnim iskustvima**

Mina Pleh

(stručna savjetnica, Ministarstvo za odgoj i obrazovanje
Kantona Sarajevo)

Položaj Islamske vjeronauke u Kantonu Sarajevo

Dr. Mensur Husić

(rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje, Muftijstvo
tuzlansko)

Položaj Islamske vjeronauke na području Muftijstva tuzlanskog

Mr. Alma Mujakić

(nastavnica Islamske vjeronauke, Prva osnovna škola Stolac)

*Iskustva Islamske vjeronauke u Hercegoviačko-neretvanskom
kantonu*

Mr. Lamija Vatreš-Mehmedić
(nastavnica Islamske vjeronauke, JU OŠ „Dositej Obradović“,
Doboj; doktorandica na Islamskom pedagoškom fakultetu,
Univerzitet u Zenici)

Iskustva Islamske vjeronauke na području entiteta RS

Moderator: Ahmed Čolić, MA
(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

14:15 – 14:45

Pauza za kahvu

14:45 – 16:00

Komparativna vjeronaučna iskustva

Mons. prof. dr. emeritus Mato Zovkić
(Katolički bogoslovni fakultet, Univerzitet u Sarajevu)
Vjeronaučna iskustva iz ugla Katoličkog vjeronauka

Prof. dr. Vladimir Stupar
(Pravoslavni bogoslovski fakultet „Sveti Vasilije Ostroški“ u Foči,
Univerzitet u Istočnom Sarajevu)
Vjeronaučna iskustva iz ugla Pravoslavne vjeronauke

Prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević; Ahmed Čolić, MA; Reuf
Ibreljić, MA; hzf. Ammar Bašić, MA; Mirzeta Brkić, MA
(doktorandi Fakulteta islamskih nauka i Filozofskog fakulteta,
Univerzitet u Sarajevu)
*Iskustva u realizaciji nastave Islamske vjeronauke u periodu od
1992. do 2002. godine*

Mr. Hajrudin Ćuprija

(doktorand na Filozofskom fakultetu, Univerzitet u Sarajevu)

Utjecaj Islamske vjeronauke na vrijednosti i ponašanja učenika sarajevskih osnovnih škola

Prof. dr. Zehra Alispahić

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

Vjeronauka u medijskom prostoru Bosne i Hercegovine

Moderator: prof. dr. Ahmet Alibašić

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

16:00 – 16:30

Diskusija i zaključci prvog dana konferencije

Moderator: prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

DRUGI DAN - Petak, 18. novembar 2022.

**IZAZOVI PRED ISLAMSKOM VJERONAUKOM
U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SISTEMU**

8:30 – 10:00 - Panel 2

**Izazovi pred islamskom vjeronaukom
u odgojno-obrazovnom sistemu**

Prof. dr. Adnan Silajdžić

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

Vjeroučitelj pred novim društvenim i kulturnim izazovima

Prof. dr. Nusret Isanović

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

*Školska vjeronauka i izazovi odgoja u dobu informacionih
tehnologija i elektronskih medija*

Prof. dr. Muharem Adilović

(dekan, Islamski pedagoški fakultet, Univerzitet u Zenici)

Kompetencije nastavnika Islamske vjeronauke u savremenom dobu

Prof. dr. hfz. Aid Smajić

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

Vrijednosti i vrijednosna ponašanja muslimanske omladine

Dr. Nedim Čirić

(Islamski pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću)

*Uloga i izazovi vjeronauke u razvoju moralnih vrijednosti mladih
na području Unsko-sanskog kantona*

Mr. Emina Dacić

(nastavnica islamske vjeronauke u Sarajevu, Srednja medicinska

škola Jezero i Srednja škola za saobraćaj i komunikacije)
*Izazovi inkluzije učenika s teškoćama u razvoju na Islamskoj
vjeronauci*

Moderator: prof. dr. Nezir Halilović

(rukovodilac Odjela za vjeronauku u Upravi za obrazovanje i
nauku Rijaseta IZ u BiH)

10:00 – 10:15

Pauza za kahvu

10:15 – 11:30 - Panel 3

Perspektive islamske vjeronauke

Dr. Said Topalović

(Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Njemačka

*Perspektiva vjerskog obrazovanja u sekularno uređenom državnom
sistemu: Primjer islamskog obrazovanja u Njemačkoj*

Prof. dr. Haris Cerić

(Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu; gostujući
profesor na FIN-u)

Poželjne osobine nastavnika vjeronauke

Prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

*Pogled na nove potrebe i zahtjeve u obrazovanju i jačanju
kompetencija vjeroučiteljskog kadra (pregled istraživanja)*

Prof. dr. Nezir Halilović

(rukovodilac Odjela za vjeronauku u Upravi za obrazovanje
i nauku Rijaseta IZ u BiH)

*Inovacije u Islamskoj vjeronauci iz ugla kurikulumu i osavremenji-
vanja udžbenika*

Mr. Emina Kadić

(nastavnica islamske vjeronauke u KS-u, „Deveta osnovna škola“
Ilidža)

*Primjena kreativnih nastavnih modela i metoda u realizaciji
vjeronaučne nastave*

Moderator: Mirzeta Brkić, MA

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

11:30 – 12:00

Diskusija i zaključci konferencije

Moderator: prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

(Fakultet islamskih nauka, Univerzitet u Sarajevu)

12:00 – 14:00

Džuma-namaz i ručak

Izlaganja učesnika na konferenciji moguće je pratiti i preko Zoom-a, na
sljedećim link adresama:

Četvrtak, 17. 11. 2022. od 08:45 do 16:30 sati:

<https://us02web.zoom.us/j/82587893145?pwd=Wm5Rc2hZWEXxMFFhSTVwRklUUIZuZz09>

Meeting ID: 825 8789 3145

Passcode: 948491

Petak, 18. 11. 2022. od 08:30 do 12:00 sati:

<https://us02web.zoom.us/j/82300729285?pwd=Rk9vU1phSWdUT0JQOGM3YWVwVzZwZz09>

Meeting ID: 823 0072 9285

Passcode: 960738

Akademik prof. dr. Enes Karić

Biografija: Enes Karić (rođen 1958. u Travniku). Od 1981. godine radi na Islamskom teološkom fakultetu (kasnije Fakultetu islamskih nauka), gdje je bio asistent, predavač, docent, vanredni i redovni profesor na predmetima tumačenja Kur'āna. Objavio je opsežan broj knjiga, prijevoda, članaka i eseja. Njegovi eseji, rasprave, putopisi, romani... prevedeni su na arapski, engleski, njemački, slovenski, turski, perzijski, albanski, italijanski...

Tema: Moje uspomene o ranim raspravama o uvođenju vjeronauke u škole, 1992–1996. godine (akteri, sporenja, razilaženja, problemi, normativa...) i uloga FIN-a u obrazovanju vjeroučiteljskog kadra

Sažetak: U ovom eseju autor se prisjeća rasprava o uvođenju vjeronauke u škole, u periodu 1992–1996. Sve rasprave koje se ovdje prizivaju u sjećanje događale su se u opkoljenom Sarajevu. Unatoč tome, rasprave odišu slobodnim pristupima prema ulozi vjeronauke i tretmanu njezina mjesta u obrazovnom sistemu. Sudionici ovih rasprava vjeronauku odbacuju ili prihvataju, neki je žele uvesti u škole pod drugim imenom, neki žele domisliti posve novi i “moderniji” predmet koji bi odmijenio vjeronauku a istovremeno izvršio njezinu ulogu u obrazovanju, dok su neki za to da se drugi predmeti prožmu vjeronaučnim duhom i pozitivnim stavom o religiji.

Ključne riječi: vjeronauka, sjećanja, Sarajevo, obrazovni sistem, rasprave

Mr. Muharem Omerdić

Biografija: Muharem Omerdić (1949, Pulac u Travniku) završio je Gazi Husrev-begovu medresu, nakon čega je diplomirao i magistrirao na Islamskom teološkom fakultetu u Sarajevu. Deset godina je obavljao poziv imama; četiri godine radio u Starješinstvu; tri godine bio direktor Gazi Husrev-begove biblioteke; 23 godine radio kao vjersko-prosvjetni referent Vrhovnog islamskog starješinstva u SFRJ te kao rukovodilac Vjersko-prosvjetne službe Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Pet godina je radio kao spoljni saradnik u Gazi Husrev-begovoj medresi, deset godina na Islamskom teološkom fakultetu / Fakultetu islamskih nauka te osam godina na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru na Katedri za islamsku vjeronauku. Penzionisan 2013. godine.

Tema: Uvođenje Islamske vjeronauke u odgojno-obrazovni sistem RBiH 1992. godine (status, kadrovi, kurikulum i udžbenici)

Sažetak: Aktualiziranje uvođenja vjeronauke u škole Islamska zajednica je pokrenula nestajanjem ranijeg režima. Aktivnosti je vodio Rijaset. Vrhovni sabor je 06. 10. 1990. godine, donio odluku o izradi programa za vjeronauku. Rijaset je 16. 05. 1991. godine pisao Ministarstvu za obrazovanje SR BiH da se u skladu s demokratskim procesima u Bosni i Hercegovini uvede vjeronauka u škole. Dati su konkretni prijedlozi. Ministarstvo je od 14. 06. 1991. godine školama dalo mogućnost organiziranja fakultativne nastave za vjeronauku. U potpisu je ministar dr. Nihad Hasić. Rijaset je 19. 07. 1991. godine uputio hitan zahtjev ovom Ministarstvu da vjeronauka bude ravnopravna u obrazovnom procesu. Odgovor Ministarstva je uslijedio 26. 07. 1991. godine u kome se poziva na zaključke Komisije za društvene djelatnosti Vlade SR BiH, inici-

jative poslanika Skupštine SR BiH i mišljenja Ustavnog suda, te poduzetim koracima tog Ministarstva „o rješavanju pitanja ostvarivanja prava polaznika vjerskih škola i fakulteta i uvođenja vjeronauke u osnovne i srednje škole“. U aktu stoji: „Zahtjev za uvođenje vjerske pouke kao izbornog predmeta u osnovne i srednje škole, a time i uvođenje ovog predmeta u Nastavni plan i program i finansiranje nastave, Ministarstvo će u najkraćem roku temeljito proučiti u svim njegovim aspektima i pojedinostima.“ Od 13. juna 1991. godine na FIN-u je organiziran tečaj za vjeroučitelje koji je odslušalo 270 svršenika Medrese i 78 svršenika raznih fakulteta. U 1994. godini na istom fakultetu organiziran je drugi tečaj za 36 slušalaca. Dana 18. 02. 1992. godine, Rijaset je uputio Nacrt programskih sadržaja Islamske vjeronauke za OŠ i SŠ na javnu raspravu. Konačan tekst Programa Islamske vjeronauke Rijaset službeno dostavlja Ministarstvu 08. 07. 1994. Ministarstvo ga je štampalo u Zborniku s programima drugih vjerskih zajednica. Iza odluke je bio Ministar dr. Enes Karić. Pisanje udžbenika se odvijalo od 1994. godine, sa saglasnošću Ministarstva 1995. Godine 1994/1995. vjeronauka je ušla u škole, iako je dvije godine izvođena eksperimentalno.

Ključne riječi: vjeronauka, Islamska zajednica, Ministarstvo za obrazovanje, škole, nastava vjeronauke

Ibrahim Begović

Biografija: Ibrahim Begović je rođen 05. 01. 1959. u Gornjoj Osivici, Teslić. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu i Fakultet islamskih nauka u Sarajevu. Nakon jedne godine rada u službi imama, hatiba i muallima u rodnom mjestu, devet godina radi kao imam, hatib i muallim Kizlaragine džamije i kao vjersko-prosvjetni referent u Mrkonjić Gradu, potom dolazi u Sarajevo na poziciju generalnog sekretara Ilmije Bosne i Hercegovine. Od 01. 01. 1999. u Vjersko-prosvjetnoj službi radi kao stručni saradnik za mektebe, vjeronauku i predškolski odgoj, a nakon novog ustroja Rijaseta od 01. 01. 2015. imenovan je za šefa Odjela za visoko obrazovanje, nauku i kulturu u Upravi za obrazovanje i nauku. Obavljao je i funkciju direktora Uprave za obrazovanje i nauku te direktora Centra za obuku i kadrove Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Bio je urednik udžbenika za mektebe – Ilmihali od 1 do 9, urednik udžbenika vjeronauke za osnovne škole (od 2 do 9) i srednje škole (od 1 do 3) te nekoliko godina urednik *Takvima* i lista *Kevser*. Autor je *Vjeronauke 1* za prvi razred osnovne škole i koautor *Ilmihala 9*. Objavljivao je tekstove u *Takvimu*, *Glasniku*, *Preporodu*, *Islamskoj misli*, *Muallimu* i *Novom Muallimu*. Bio je angažovan u svojstvu ovlaštenog predstavnika Rijaseta na uspostavi sistema upravljanja kvalitetom (ISSO standard) u prvoj fazi ovih aktivnosti, te rukovodio pripremanja i realizacijom brojnih naučnih i stručnih konferencija. Tokom radnog vijeka, bio je biran u najviše zakonodavno tijelo Islamske zajednice, zatim u upravne, nadzorne i školske odbore, te u timove za izradu elaborata i studija kao i radna tijela i komisije Rijaseta po različitim zadacima.

Tema: Stabilizacija Islamske vjeronauke u školama (zakonska regulativa, pregled razvoja kurikuluma i udžbenika)

Sažetak: U radu je ponuđen sumarni pregled važnijih aktivnosti Vjersko-prosvjetne službe koje su doprinijele pozicioniranju i stabiliziranju Islamske vjeronauke kao izbornog predmeta u školama od 1999. do 2013. godine. U prvom redu, tretira se donošenje zakonske regulative koja uređuje status vjerskog obrazovanja u obrazovnom sistemu, a zatim razvoj kurikuluma i udžbenika Islamske vjeronauke. Proces donošenja zakonske regulative o ovoj materiji bio je dosta spor i trebalo je gotovo deset godina od uvođenja vjeronauke u škole da bi se dobilo kvalitetno zakonsko rješenje na državnom nivou, te još nekoliko godina za njegovu implementaciju na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine. Usvajanjem zakonskih odredbi o vjeronauci u obrazovnom sistemu na svim nivoima stvorile su se pretpostavke za izradu i donošenje novih nastavnih planova i programa te izradu nove generacije udžbenika. U te procese ulazilo se sa značajnim desetogodišnjim iskustvom u realizaciji vjeronauke koje je bilo dobra osnova za novi kvalitet i kurikuluma i udžbenika. Rad je primarno utemeljen na analizi dokumenta vezanih za oblast vjeronauke i osobnom iskustvu rada u ovoj oblasti kroz angažman u Vjersko-prosvjetnoj službi Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: vjeronauka, zakonska regulativa, kurikulum, udžbenik

Prof. dr. Adnan Tufekčić

Biografija: Adnan Tufekčić je redovni profesor na Odsjeku za pedagogiju i psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Član je Odbora za pedagoške nauke Akademije nauka i umjetnosti BiH, kao i Društva pedagoga i psihologa TK-a. Član je Uredništva nekoliko međunarodnih časopisa iz oblasti obrazovanja i pedagogije. Područja naučnog i stručnog interesovanja i djelovanja su mu Teorije odgoja, Pedagoška antropologija i Etnopedagogija.

Tema: Pedagoški pogledi na ulogu vjeronauke u školskim sistemima

Sažetak: Suvremena se pedagogija određuje kao integracijska znanost. To implicira njenu stalnu upravljenost ka integriranju različitih spoznaja o čovjeku kao i raznolikih spoznajnih tradicija u razumijevanju odgojnog fenomena. Upravo ovo razumijevanje, pored ostalog, posvećeno predmnijeva tokove i načine organiziranja školskih nastavnih procesa i sveukupnosti djelovanja škole. U tome smislu školsko učenje/poučavanje religijskih sadržaja predstavlja izraz ostvarenja ovoga integracijskog karaktera pedagojskoga nauka i odgojno-obrazovne djelatnosti. Religijske se spoznaje javljaju kao važno pitanje u procesu obrazovanja čovjeka te je organiziranost njihova učenja/podučavanja važan zadatak unutar školskih sistema. Pedagojska zapitanost u vezi s vjeronaučnim sadržajima u školi tiče se svega onoga što obrazovanje načinjava obrazovanjem. Školska vjeronauka, dakle, igra značajnu ulogu u zasnivanju školskoga djelovanja na implicitnoj antropologiji. Iz pedagojskog očišta pitanje vjeronauke u školskim sistemima nije tek pitanje o ciljevima obrazovanja nego je to prvotno pitanje smisla i značaja duhovnih učenja i tradicija koji snovaju prostor autentičnoga odgoja, tj. rasta i razvoja pojedinaca i zajednica. Stoga, pedagojski

pristup školskoj vjeronauci ukazuje na pozvanost školskih sistema da pomognu mladima u njihovu osposobljavanju za samoodređenje, suodlučivanje, solidarnost i sučovječnost. Lišavanje učenika mogućnosti „susretanja“ s religijskim sadržajima i učenjima unutar škole vodilo bi svojevrsnim pukotinama u području tumačenja jakošnjeg svijeta. Jedan važan dio školskoga utemeljenja vjeronauke korijeni se u onome dijelu pedagoško-antropološkoga nauka koji govori o religioznosti kao čovjekovoj vlastitosti i kao stanju čovjekobitka.

Ključne riječi: pedagoški nauk, integracijska znanost, vjeronauka, čovjekova vlastitost, školski sistemi

Mr. Mevlida Mešanović

Biografija: Naučno-istraživački suradnik i predavač na Katoličko-Teološkom Fakultetu (KTF) u Graz-u, Odsjek za Katehetiku i religijsku pedagogiju. Rođena je 04. 11. 1970. godine u Vrs-ta-Bihać. Osnovnu i srednju školu završila je u rodnom mjestu a 1988. godine upisuje Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za

slavenske jezike i književnost. U toku agresije na Bosnu i Hercegovinu odlazi iz domovine u Austriju, gdje i danas živi. Godine 2000. inksribira studij na Paris-Lodron Univerzitetu u Salzburg-u, Odsjek za Ruski jezik i književnost u kombinaciji s Odsjekom Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik i književnost, gdje 2007. godine stječe zvanje magistra. Od 2010. do 2014. godine studira na Islamskoj pedagoškoj akademiji u Beču i 2014. godine završava sticanjem zvanja Bakalaureat / Bachelor za edukaciju. Godine 2015. prijavljuje doktorsku tezu na Paris-Lodron Univerzitetu da bi 2017. godine po zasnivanju radnog odnosa s KTF Graz počela s radom na novoj doktorskoj tezi, pod nazivom „Uloga i značaj međureligijskih kompetencija za islamske vjeroučitelje“ koju je 2022.

godine kompletirala. Autorica je i recenzent mnogobrojnih publikacija i stručnih radova, kako na njemačkom jeziku (Knjiga „Metoda za elementarnu pedagogiju – Naša djeca“, 2022), tako i na bosanskom jeziku (Priručnik za rad s mladima „Poslanik Muhammed a.s. u mom životu“, u izdavaštvu centra „Nahla“ u Sarajevu, 2021). Trenutno radi na publikaciji knjige „Kultura sjećanja kod bosanskih muslimana“ (publikacija 2023). Na KTF-u drži nastavu iz predmeta Međukulturalno i međureligijsko obrazovanje za budući nastavni kadar. Paralelno koncipira i drži module za vjeroučitelje svih religija u svrhu dokvalifikacije i osposobljavanja stručnog kadra za rad u kulturalno i religijski heterogenim grupama. Polja djelovanja kojima se bavi obuhvataju teme vezane za profesionalizaciju vjeroučitelja, razvoj didaktike i metodologije nastave, međureligijski dijalog (kako u praksi tako i njegova prisutnost u književnim djelima). Čest je gost na predavanjima u različitim kontekstima a umrežena je u radu ka prosperitetu religijske pedagogije s kolegama i kolegicama širom Austrije, Bosne i Hercegovine, Njemačke, Hrvatske i Engleske.

Tema: Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Austrije

Sažetak: Stupanjem na snagu Zakona o islamu 1912. godine, muslimani u Austro-Ugarskoj Monarhiji samostalno uređuju vjerske poslove. Ovaj zakon otvara nove perspektive za razvoj muslimanskog stanovništva a istovremeno nudi temelj za osnivanje Islamske vjerske zajednice (1979. godine – IGGiÖ) u čije ciljeve spada i uvođenje vjeronauke u škole Austrije. Nastava vjeronauke, uvedena od 1982/83. godine, proučena je mnogim izazovima, posebno glede stručnog kadra. Usljed nedostatka nastavnog osoblja, IGGiÖ angažuje nastavnike iz inostranstva. Zbog nepoznavanja njemačkog jezika i metodike podučavanja, vjeroučitelji i vjeronauka su čest predmet kritike. Stoga IGGiÖ pokreće

privatnu Islamsku Vjersku Akademiju (1999. godine) za obuku vjeroučitelja. Univerzitet u Beču joj se od 2006. priključuje a Univerzitet u Innsbuku slijedi taj primjer od 2014. godine. Islamsko vjersko obrazovanje u Austriji ima više ciljeva: jačanje muslimanskog identiteta; olakšavanje integracije; promoviranje međureligijskog dijaloga; unapređenje islamskog znanja; osnaženje ličnog razvoja; potražnja saradnje u školskom okruženju, posebno u kontekstu interkulturalne i međureligijske suradnje – poznavanje drugih religija i svjetonazora otvara prostor za međureligijsku i interkulturalnu razmjenu i jača društvenu koheziju. Loš ishod PISA studija vodi ka izmjenama u obrazovnom sistemu – u fokusu vjeronauke nalaze se kompetencije učenika, praćene budnim okom vjeroučitelja. Stoga je neophodno osposobiti ih i ponuditi im mogućnost (do)kvalifikacije, istovremeno podstičući individualni napredak učenika. Izazovi glede vjeronauke obuhvataju više polja: organizacija nastave – uvezivanje različitih uzrasta u jednu nastavnu grupu; problem realizacije – vrijeme održavanja nastave; (do)kvalifikacija vjeroučitelja – stjecanje osnovnog znanja, razvoj dodatnih kompetencija. U studiji provedenoj s nastavnim osobljem u Koruškoj i Štajerskoj, učesnici tematiziraju izazove s kojima se susreću ali i potrebe, neophodne za daljnji rad i napredak vjeronauke: broj škola u kojima su uposleni, broj časova, vrijeme nastave, nemogućnost pristupa školskim resursima, neizvodiva paralelna nastava s kolegama drugih religija i svjetonazora, nedostatak nastavnog materijala, manjkavost dokvalifikacijskih modula u svrhu podešavanja nastave potrebama učenika.

Ključne riječi: islamska vjeronauka u Austriji, zakon o Islamu, identitet, učenici, izazovi, učitelji, udžbenici, nastavni materijal

Emina Mešić

Biografija: Rođena u Zenici. Završila Gazi Husrev-begovu medresu i Filozofski fakultet u Sarajevu. U periodu od 1996. do 2000. godine zaposlena kao vjeroučiteljica u OŠ „Isak Samokovlija“ i „Velešićki heroji“ u Sarajevu. Od 2001. do 2014. godine radi kao vjeroučiteljica u Zagrebu (Islamski centar, OŠ *Borovje* i OŠ *Rapska*). Član i tajnica Sabora Islamske zajednice u Hrvatskoj u mandatu od 2010. do 2014. Stručna saradnica HRT-a (komentari TV prijenosa bajramskih svečanosti i radio emisije) od 2002. do 2015. godine. Od 2014. voditeljica Vjersko-prosvjetne službe u Mešihat u Islamske zajednice u Hrvatskoj i vanjska saradnica *Agencije za odgoj i obrazovanje* pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja R Hrvatske. Voditeljica Stručne radne skupine za izradu *Kurikuluma za Islamski vjeronauk* i Tima za snimanje video lekcija za nastavu na daljinu. Koordinatorica Tima za edukacije vjeroučitelja u okviru *Cjelovite kurikularne reforme* Ministarstva znanosti i obrazovanja. Autorica udžbenika za Islamski vjeronauk za 2. razred OŠ, suautorica za udžbenik 1. razreda OŠ i urednica svih 12 udžbenika za osnovne i srednje škole. Autorica *Programa islamskog odgoja djece rane i predškolske dobi*, više članaka i stručnih studija. Sudjelovala u radu niza simpozija, okruglih stolova i tribina. Udata i majka dva sina.

Tema: Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Hrvatske

Sažetak: Autorica u radu iznosi podatke o početku organiziranja islamskog vjeronauka u hrvatskim osnovnim i srednjim školama te islamskog odgoja u predškolskim ustanovama. Navodi pravne akte važne za zakonsko reguliranje statusa islamskog vjeronauka u sistemu

hrvatskog obrazovanja među kojima su najvažniji Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica u Hrvatskoj i Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Islamske zajednice u Hrvatskoj o pitanjima od zajedničkog interesa. Također se bavi rasvjetljavanjem važne uloge islamskog vjeronauka u integraciji muslimanske djece u hrvatsko društvo koje je većinski katoličko. Autorica ističe odličnu saradnju Vjersko-prosvjetne službe Mešihata Islamske zajednice u Hrvatskoj i Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske koja se ogleda na mnogim poljima a prije svih na polju reforme obrazovanja koju provodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja. U svjetlu obilježavanja 30 godina islamskog vjeronauka u odgojno- obrazovnom sistemu R Hrvatske, autorica analizira retrospektivu, trenutno stanje i perspektivu islamskog vjeronauka te iznosi zanimljive podatke sa simpozija koji je Mešihat Islamske zajednice organizirao u Zagrebu, 03. 09. 2022. godine, u povodu obilježavanja 30 godina islamskog vjeronauka u odgojno-obrazovnom sistemu R Hrvatske. Iznosi podatke o postignućima u spomenutom periodu poput: uvrštavanja udžbenika u Katalog udžbenika RH, uvrštavanja natjecanja iz islamskog vjeronauka u Katalog natjecanja RH, uvrštavanja edukacija vjeroučitelja islamskog vjeronauka u Katalog stručnih usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika RH, saradnju s Rijasetom IZ u BiH na polju odgoja i obrazovanja i zajedničkim projektima, iznosi iskustva u vezi s Cjelovitom kurikularnom reformom iz perspektive islamskog vjeronauka, upoznaje auditorijum s novim Kurikulumom islamskog vjeronauka, video lekcijama nastalim kao podrška učenicima i vjeroučiteljima u radu na daljinu, novim udžbenicima za sve razrede osnovnih i srednjih škola, Programom vjerskog odgoja za djecu rane i predškolske dobi... Islamski se vjeronauk danas čvrsto pozicionirao u nacionalnom kurikulumu R Hrvatske, poput ostalih predmeta, dok su profesori islamskog vjeronauka zajedno s kolegama drugih konfesionalnih vjeronauka prepoznati kao promotori univer-

zalnih ljudskih vrijednosti, multikulturalnosti, multikonfesionalnosti i dijaloga što će autorica pokazati prezentacijom objedinivši fotografije brojnih školskih aktivnosti na polju međureligijskog i međukulturalnog dijaloga u cijeloj Hrvatskoj.

Ključne riječi: islamski vjeronauk, vjeroučitelji, kurikulum, udžbenici, obrazovni sistem R Hrvatske, Islamska zajednica

Doc. dr. Rešad Plojović

Biografija: Svršenik prve generacije obnovljene Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru 1994. godine. Diplomirao na Univerzitetu Al-Azhar u Kairu, Fakultet za Šeriat i pravo, Odsjek islamsko pravo. Postdiplomske i doktorske studije okončao na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru 2016. godine.

Radio kao profesor u Medresi u Novom Pazaru od 1998–2021. i na Fakultetu za islamske studije. Obnašao funkciju direktora Medrese od 2011–2019. godine. Obnaša dužnost Fetva-i emina Islamske zajednice od ustanovljenja ove funkcije. U „Glasu islama“ odgovara na pitanja čitalaca od 1998. godine do danas. Bio rukovodilac Vjersko-prosvjetne službe Mešihata IZ-e Sandžaka od njenog osnivanja do 2007. godine, a vraćanjem vjeronauke u školski sistem R Srbije 2001. godine imenovan za koordinatorka za islamsku vjeronauku. Nakon objedinjavanja Islamske zajednice u Srbiji, 2007. godine, izabran za muftiju beogradsko-novosadskog i ovu funkciju vršio sve do 2011. godine. Član Sabora IZ-e u Srbiji. Bio koordinatorka Štaba za odbranu IZ-e nakon pokušaja puča 2007. godine, Štaba za zaštitu prava vjeroučitelja 2008, Štaba za borbu protiv korona-virusa 2020/21. Aktivni član brojnih komisija i tijela IZ-e. Predsjednik Savjeta Internacionalnog univerziteta u

Novom Pazaru i aktuelni zamjenik predsjednika Mešihata IZ-e u Srbiji. Oženjen i otac četvoro djece.

Tema: Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Srbije

Sažetak: Vraćanje vjeronauke u školski sistem Republike Srbije desilo se 2001. godine, kada je Vlada, predvođena premijerom Zoranom Đinđićem, donijela Uredbu o uvođenju vjeronauke u osnovne i srednje škole, nakon čega je formirana Vladina Komisija za vjeronauku, sastavljena od predstavnika sedam tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica, koja je izradila planove i programe, te pripremila potrebne udžbenike za uspješno izvođenje vjerske nastave. Uvođenju vjeronauke u škole prethodio je pad ateističkog i tiranskog komunističkog i Miloševićevog režima, a nakon demokratskih promjena 5. oktobra 2000. godine i zajednički angažman tradicionalnih vjerskih zajednica u Srbiji, koji je rezultirao prihvatanjem zahtjeva od strane nove Vlade i uvođenjem novog predmeta za zajednice s tradicionalnim statusom: Srpska pravoslavna crkva, Islamska zajednica, Rimokatolička crkva, Jevrejska zajednica, Slovačka evangelistička crkva, Hrišćanska reformatska crkva i Evangelistička hrišćanska crkva. Odluci Vlade o vraćanju vjeronauke nije prethodila nikakva javna rasprava, tako da je ona izazvala negodovanja brojnih nevladinih organizacija, kao i ostavke određenih funkcionera Ministarstva prosvjete, koji su smatrali da vjeronauci nije mjesto u školama moderne i sekularne države, što nije pokolebalo tadašnjeg premijera. Činjenica je da se kod svih pomenutih faktora, koji su negativno gledali na njeno uvođenje, nastavio otpor prema vjeronauci, kao i tendencija da se ona marginalizira, kako bi bila na kraju ukinuta. Vjeronauka je uvedena 2001. godine kao fakultativni predmet, za prve razrede osnovnih i srednjih škola, a istovremeno kao alternativni predmet vjeronauci uvedeno je Građansko vaspitanje, tako da su se učenici

opredjeljivali za jedan od dva pomenuta predmeta, koji su dobili status izbornih obaveznih predmeta. Od svog uvođenja do danas projekat vjeronauke je prošao različite faze, ali je ipak odolio i obilježio 20 godina svog postojanja. Ne postoje precizni zvanični podaci o broju djece koja pohađaju vjeronauku u Srbiji. Prema podacima SPC-a na Vjeronauku ide oko 450.000 učenika, a na Građansko vaspitanje oko 315.000. Broj vjeroučitelja svih vjerskih zajednica je premašio 2.000, od kojih je 120 na listi Islamske zajednice u Srbiji, koji izvode nastavu Islamske vjeronauke na prostoru četiri muftijstva: sandžackog, preševskog, beogradskog i novosadskog, tj. na cijelom prostoru kojeg obuhvata Islamska zajednica u Srbiji. Brojni su problemi koji su pratili proces realizacije Islamske vjeronauke u školama od njenog uvođenja do danas, kao što su: izrada planova i programa, obezbjeđivanje udžbenika, neravnopravan status i tretman vjeronauke i vjeroučitelja u školama, izbacivanje vjeroučitelja Islamske zajednice koji nisu htjeli podržati niti legalizirati pokušaj puča u Islamskoj zajednici i svrgavanje njenog aktuelnog rukovodstva 2007. godine, isključivanje člana Islamske zajednice u Srbiji iz Vladine komisije za vjeronauku 2010. godine, izvođenje vjeronauke od strane vjeroučitelja s neadekvatnom stručnom spremom, neriješen radno-pravni status vjeroučitelja itd. Uprkos svemu pomenutom, može se zaključiti da je Islamska vjeronauka kao dio zajedničkog projekta zaživjela u Republici Srbiji i postala važan i prepoznatljiv segment obrazovnog sistema. Također, prije udara na Islamsku zajednicu i pokušaja njene destabilizacije 2007. godine, bila je primjer u pogledu kvaliteta izvođenja vjerske nastave i procenta opredijeljenosti djece za vjeronauku, koji se kretao od 80 do 100%, za razliku od drugih vjerskih zajednica gdje je procenat bio i ostao značajno niži.

Ključne riječi: Islamska vjeronauka, obrazovni sistem, Islamska zajednica, Republika Srbija

Mina Pleh

Biografija: Završila Gazi Husrev-begovu medresu i diplomirala na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu. Mualima u Medžlisu IZ-e Sarajevo od 1983. do 1996. godine. U periodu od 1991. do 1992. godine predaje vjeronauku u OŠ „Alija Nametak“, koja je eksperimentalno uvedena u tri osnovne škole u Sarajevu. U ratnom periodu školske 1994/1995. i 1995/1996. godine izvodi nastavu vjeronauke u osnovnoj školi. Nastavnica vjeronauke u JU OŠ „Alija Nametak“ od 1996. do 2003. Od oktobra 1997. do januara 2021. godine radi u Prosvjetno-pedagoškom zavodu Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo na poziciji stručne savjetnice za vjeronauku. Od februara 2021. godine radi u Ministarstvu za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo na poziciji stručne savjetnice za srednje stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Učestvovala u izradi Nastavnog plana i programa vjeronauke za jedan sat sedmično za osmogodišnju osnovnu školu. Godine 2004. radila na Programskim sadržajima za prvi razred devetogodišnje osnovne škole, prema Konceptiji devetogodišnje osnovne škole. Godine 2019. član Komisije za izradu i dopunu nastavnih programa vjeronauke za osnovnu školu. Organizirala i realizirala brojne seminare i radionice za nastavnike/profesore vjeronauke Kantona Sarajevo, kao i kantonalna takmičenja iz vjeronauke. Godine 2010. učestvovala na tribini *Osobu koju vrijedi upoznati* u organizaciji Udruženja „Nahla“ – *Muhammed, a.s., u udžbenicima vjeronauke*. Učestvovala na Konferenciji *Islamski udžbenici i nastavni planovi i programi u Jugoistočnoj Evropi*, Fakultet islamskih nauka, oktobar 2010. godine. Učestvovala na Međunarodnoj naučno-stručnoj konferenciji *Doprinos vjeronauke kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa u Bosni i Hercegovini*, januar 2019. Član Izvršnog odbora Medžlisa Islamske zajednice Sa-

rajevo od 01. 01. 2007. godine. Član Sabora Islamske zajednice u BiH od 2018. Godine 2015. dobitnik Priznanja za afirmaciju vjeronauke od Muftijstva sarajevskog. Udata i ima troje djece. Prevela djelo *Islam for Younger People*, Ghulam Sarwar – *Islam za najmlađe*, 1997. godine. Koautor udžbenika *Vjeronauka za treći razred osnovne škole*, Mina Pleh, Muamer Tinjak, Melika Nezirovac, 2006.

Tema: Položaj Islamske vjeronauke u Kantonu Sarajevo

Sažetak: U ovom radu predstavljeno je stanje predmeta Vjeronauka u Kantonu Sarajevo kroz hronološku perspektivu njenog uvođenja i postepenog etabliranja u odgojno-obrazovnom sistemu kao izborno-obaveznog predmeta čija ocjena ulazi u prosjek, a pohađa je više od 80% učenika. Od njenog uvođenja 1991. godine do danas vidljiv je stalni napredak, kako u broju polaznika, pravnom statusu predmeta i stručnoj zastupljenosti nastavnika, tako i u kvalitetu nastave, udžbenika i ukupnog ugleda vjeronauke u odgojno-obrazovnom sistemu. Vjeronauka već dostiže zadate ciljeve vjerskog odgoja i obrazovanja školskih naraštaja i izgradnje duhovno snažne i emotivno stabilne ličnosti sposobne da se dalje izgrađuje i konstruktivno uključuje u civilni život. U cilju upoznavanja i sagledavanja stanja vjeronauke u Kantonu Sarajevo prikazani su sljedeći elementi: Inicijativa i aktivnosti Islamske zajednice u BiH za ponovno uvođenje odnosno vraćanje predmeta Vjeronauka u škole; Hronološki tok uvođenja predmeta Vjeronauka u obrazovni sistem Kantona Sarajevo; Status predmeta – izborno-obavezni predmet; Zakonska regulativa; Prikaz zastupljenosti stručne spreme (1998/1999–2021/2022 školska godina); Prikaz broja učenika koji pohađaju izborne predmete u osnovnim i srednjim školama; Pokazatelji stručnog nadzora; Stručno usavršavanje i stručni razvoj nastavnika; Osvrt na uspješno realizirane brojne projekte i programe u školama: takmičenje iz vjeronauke, učešće na manifestacijama kao što su:

Dani o Božijem Poslaniku „Selam ja Resulallah“ i „Mladi o ramazanu“, izdavanje časopisa „Elif“ te organiziranje izložbi i humanitarnih akcije. Zaključak: Perspektiva vjeronauke u odgojno-obrazovnom sistemu je izvjesna i optimistična s obzirom na duhovne, odgojne i obrazovne potrebe mlade generacije da izgrađuju svoju ličnost, moralni dignitet i kulturni identitet prožet osjećanjem poštovanja i djelatne upućenosti na pojedince i grupe koji djelimice imaju i drugačiji svjetonazor. Danas je nastava vjeronauke u školi jako djelotvorna i ima snažnu i značajnu ulogu u odgoju i obrazovanju. Vjeronauka i vjeroučitelji su danas potreba obrazovnog sistema kod nas.

Ključne riječi: vjeronauka, odgojno-obrazovni sistem, učenik, nastavnik, nastava, ličnost

Doc. dr. Mensur Husić

Biografija: Mensur Husić je rođen 23. 11. 1977. godine u Tuzli. Behram-begovu medresu je završio 1997. godine. Zaposlen je u Muftijstvu tuzlanskom na mjestu rukovodioca Službe za vjerske poslove i obrazovanje. U Behram-begovoj medresi je radio kao odgajatelj (2001–2003), profesor akaida – islamske dogmatike (2003–2013) i pomoćnik direktora za nastavu (2013–2020). Diplomirao je u području islamskih nauka. Magistarski rad o temi *Društveno-političke i kulturne pretpostavke suživota među nacionalnim zajednicama nakon rata u Bosni i Hercegovini* odbranio je na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu 2011. godine. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu u Tuzli 2015. godine o temi *Utjecaj odgojno-obrazovnih sadržaja srednjoškolskih udžbenika sociologije, historije i bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika na integrirajuće procese u bosanskohercegovačkom društvu*, te stekao akademsko zvanje doktora društvenih nauka iz područja sociologije.

U zvanje docenta izabran je na Katedri za filozofiju i sociologiju Filozofskog fakulteta u Tuzli. Osnovna polja njegovog naučnog interesovanja su sociologija religije, sociologija odgoja i obrazovanja, metodika nastave filozofije i opća sociologija. Član je Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini od 2018. godine. Član je Naučnog vijeća Instituta za društvena i religijska istraživanja Tuzla. Objavio je značajan broj naučnih i stručnih radova. Izlagao je radove na međunarodnim i domaćim naučnim konferencijama i skupovima. Autor je dvije knjige: *Multilateralnost bosanskohercegovačkog društva (Prilog proučavanju društveno političkih i kulturnih pretpostavki suživota u Bosni i Hercegovini)* i *Religioznost mladih na području sjeveroistočne Bosne*. Napisao je dva udžbenika (udžbenik *Akaid I* – za prvi i *Akaid III* – za treći razred medrese) i dvije knjige u koautorstvu.

Tema: Položaj Islamske vjeronauke na području Muftijstva tuzlanskog

Sažetak: Rad se sastoji od teorijskog i empirijskog dijela. U uvodnom dijelu rada autor je elaborirao promjene odnosa prema religiji, u značenju „povratka religijama“ i porastu religioznosti koji su obilježili kraj XX stoljeća. U radu su prezentirane i društveno-političke promjene devedesetih godina XX stoljeća koje su uzrokovale značajnije promjene u odnosu prema religiji u Bosni i Hercegovini. Imajući u vidu temu rada, poseban akcenat je stavljen na aktivnosti uvođenja nastavnog predmeta Islamska vjeronauka u osnovne i srednje škole na području Muftijstva tuzlanskog (Tuzlanskog kantona, Posavskog kantona i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine), zatim na status predmeta od vremena uvođenja pa do danas, njegovu zastupljenost u NPP-u osnovnih i srednjih škola te značaj uvođenja alternativnog predmeta Religijska kultura za stabilniji položaj Islamske vjeronauke. U radu je komparativno prezentirana organizacija nastave u osnovnim i srednjim školama, procenat učenika koji su pohađali vjeronauku i obrazovna struktura vjeroučiteljskog

kadra od 1998/1999. do 2021/2022. godine. Muftijstvo tuzlansko je poduzelo značajne mjere na planu animiranja nastavnika Islamske vjeronauke za školovanje na fakultetima Univerziteta u Tuzi i šire i na planu zaposlenja vjeroučitelja na neodređeno radno vrijeme u školi. U empirijskom dijelu rada predstavljeni su rezultati istraživanja stavova vjeroučitelja: o statusu predmeta Islamska vjeronauka u školama u kojima predaju, postignutim rezultatima u odgojno-obrazovnom radu s učenicima, razlozima opredjeljivanja učenika za alternativni predmet, mogućnosti sticanja „stručnih zvanja“ nastavnika Islamske vjeronauke, odnosu menadžmenta i nastavnika prema nastavi i nastavnicima Islamske vjeronauke, uticaju podrške školama u formi projekata od strane Islamske zajednice na kreiranje pozitivne percepcije vjeronauke i vjeroučitelja u školi, te učešću vjeroučitelja i učenika koji pohađaju Islamsku vjeronauku u vannastavnim aktivnostima. Istraživanjem su obuhvaćeni izazovi s kojima se vjeroučitelji danas susreću u svom radu, zatim pojave koje narušavaju imidž Islamske vjeronauke u školama, te načini poboljšanja statusa vjeronauke u školama. Mišljenja najodgovornijih ljudi u institucijama nadležnim za obrazovanje na području Tuzlanskog kantona, Posavskog kantona, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine pokazuju koju ulogu Islamska vjeronauka ima u odgojno-obrazovnom radu s učenicima osnovnih i srednjih škola. U radu će biti prezentirano učešće vjeroučitelja u stručnim tijelima škole, zatim njihov angažman na poslovima razrednika, angažman na poslovima direktora škole, učešće u radu školskog odbora, vijeća roditelja, učešće u političkim strukturama. Zatim, uključenost vjeroučitelja u realizaciju projekata i programa od strane medžlisa Islamske zajednice. Rezultati istraživanja pokazuju da je status vjeronauke na području Muftijstva tuzlanskog, zahvaljući intervencijama i inicijativama institucija Islamske zajednice, te neposrednim pregnućima vjeroučitelja na zavidnom nivou.

Ključne riječi: religija, religioznost, vjeronauka, Muftijstvo tuzlansko, vjeroučitelji, stavovi, izazovi

Mr. Alma Mujakić

Biografija: Rođena 16. 04. 1976. godine u Kiseljaku. Završila osnovnu školu u Kiseljaku, a 1994/1995. godine završava Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu. Školovanje nastavlja na Islamskoj pedagoškoj akademiji u Zenici koju završava 1997. godine i iste godine počinje s radom kao nastavnica Islamske vjeronauke u osnovnoj školi „Alija Nametak“ u Zenici. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu završava 2004. godine, a master studije okončava 2009. godine na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru o temi: „Šejh-hafiz Mustafa ef. Mujić i njegov doprinos da’vi“. Radi kao nastavnica Islamske vjeronauke u Prvoj osnovnoj školi Stolac od 2003. godine. Vodi Ženski aktivizam od 2003. godine, a danas je koordinatorica Odjela za brak i porodicu Medžlisa IZ Stolac. Aktivistkinja Međureligijskog vijeća Bosne i Hercegovine, članica Mreže žena – vjernica. Učestvovala je u stručnoj radnoj grupi za izmjenu i dopunu NPP-a pri Rijasetu, kao i u stručnoj radnoj grupi za izradu prijedloga NPP-a u HNK-u zasnovanog na ZJNPP-u 2019. godine. Majka je dvoje djece.

Tema: Iskustva Islamske vjeronauke u Hercegovačko-neretvanskom kantonu

Sažetak: Rad nudi pregled položaja vjeronauke kroz kratki osvrt na Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama i predškolskim ustanovama HNK-a, kao i na broj učenika koji pohađaju nastavu vjeronauke, te broj vjeroučitelja. Rad tretira i sljedeće teme: uloga vjeroučitelja u izgradnji učenika; izazovi s kojima se susreću porodice

učenika; prepoznavanje vjeroučitelja kao osobe od povjerenja. Poseban dio rada posvećen je pitanju identiteta, vrstama identiteta, važnosti poznavanja identiteta, izgradnji nacionalnog identiteta, temeljnim obilježjima identiteta, prezentiranju najboljeg što imamo u znanosti, kulturi, umjetnosti, sportu i sl. Rad se ukratko osvrće i na Međureligijsko vijeće, dosadašnju međureligijsku saradnju u HNK-u te planove i ideje za poboljšanje te saradnje u budućnosti. Posljednji dijelovi rada posvećeni su edukaciji nastavnika, jačanju kompetencija nastavničkog kadra, razvijanju informatičke pismenosti, cjeloživotnom učenju, vještinama i drugim sposobnostima nastavnika.

Ključneriječi: vjeronauka, učenici, vjeroučitelji, identitet, međureligijska saradnja, edukacija

Mr. Lamija Vatreš-Mehmedić

Biografija: Lamija Vatreš-Mehmedić, rođena je u Sarajevu 26. februara 1980. godine. Udata je i majka dvoje djece. Osnovnu školu je završila u Sarajevu 1994, a Gazi Husrev-begovu medresu 1998. godine. Na Fakultetu islamskih nauka, čiji je istaknuti alumnista, stekla je zvanje profesora islamske teologije. Daljnje školovanje nastavila je na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici i stekla zvanje magistra socijalne pedagogije. Trenutno je doktorandica na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici. Kao nastavnik Islamske vjeronauke zaposlena je 22 godine, od toga 20 godina u Doboju u osnovnoj školi, a od 2018. godine i u srednjoj školi. Angažovana je i kao koordinator za Islamsku vjeronauku regije Doboj–Teslić. Certificirani je školski i vršnjački medijator i trener za školsku i vršnjačku medijaciju. Ove kompetencije je stekla u okviru projekta „Školska i vršnjačka medijacija u Bosni i Hercegovini“ koji finansira Ministarstvo vanjskih

poslova Republike Slovenije, a izvodi ITF Enhancing Human Security u saradnji sa Institutom za medijaciju Concordia.

Tema: Iskustva Islamske vjeronauke na području entiteta RS

Sažetak: Iako je nastava vjeronauke u odgojno-obrazovne institucije entiteta RS vraćena školske 1991/1992. godine, to nije slučaj s nastavom Islamske vjeronauke. Nastava Islamske vjeronauke u osnovne škole počela se uvoditi tek 2001/2002. godine i taj proces još uvijek nije završen, uzmemo li u obzir činjenicu da su u nekim školama prvi časovi Islamske vjeronauke održani 2018. i 2020. godine. Mnogo je razloga koji su doveli do toga, od kojih je povratak Bošnjačkog stanovništva na ove prostore jedan od presudnih. U srednje škole nastava Islamske vjeronauke paralelno s Pravoslavnom uvodi se 2018/2019. godine, i tu, osim razlike u načinu organizacije nastave, nije bilo drugih poteškoća. Cilj ovoga rada je pojasniti položaj predmeta Islamska vjeronauka u odgojno-obrazovnom sistemu RS-a, položaj nastavnika, profesora, kao i učenika koji nastavu Islamske vjeronauke pohađaju u RS-u, načine na koje se nastava izvodi, zakonsko uređenje, te probleme s kojima se susreću nastavnici i profesori u radu. Zajednica Bošnjaka muslimana u manjem bh. entitetu RS suočava se sa asimilacijom te je zbog toga uloga i cilj Islamske vjeronauke, a samim tim i vjeroučitelja na ovom području, od iznimne važnosti. Svjesni činjenice da uloga vjeroučitelja u entitetu RS nije samo poučavanje vjeri i vjerskim načelima, vjeroučitelji svjesno preuzimaju obavezu da kroz svoj rad nadomjestite djeci znanja koja im nedostaju, a vezana su za njihov identitet, kulturu, tradiciju i historiju. Ovaj rad prezentira iskustva vjeroučitelja širom RS-a, što je i najvjero-dostojnija slika položaja Islamske vjeronauke u odgojno-obrazovnom sistemu RS-a. Kako bi došli do relevantnih podataka obavili smo inter-vju sa deset vjeroučitelja s različitih područja širom RS-a. Odgovori do kojih smo došli bit će predočeni u radu. Neki od problema koje ćemo

spomenuti su pitanje rasporeda časova mimo redovnog nastavnog procesa, kombinovanje učenika u grupe, razlozi nepohađanja nastave vjeronauke, Nastavni plan i program za učenike drugog razreda, polaganje stručnog ispita vjeroučitelja, kalendar takmičenja, latinični udžbenici...

Ključne riječi: Islamska vjeronauka, entitet RS, iskustva vjeroučitelja, izazovi, problemi

Mons. prof. dr. emeritus Mato Zovkić

Biografija: Rođen 1937. u Tramošnici, općina Gradačac u BiH. Srednju školu pohađao u Zagrebu kao kandidat za svećenika Vrhbosanske nadbiskupije, teologiju studirao u Đakovu. Za svećenika zaređen 1963, teologiju magistrirao u Zagrebu 1965, doktorirao 1968. na temu „Obnova Crkve prema drugom vatikanskom saboru“.

Na Papinskom biblijskom institutu u Rimu studirao biblijske jezike i druge discipline te taj studij završio magisterijem Biblije 1972. Od listopada 1972. do lipnja 2009. predavao Novi zavjet na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu. Od 1997. do 2012. katolički član Međureligijskog vijeća u Sarajevu, od srpnja 2008. do svibnja 2012. vikar Sarajevske nadbiskupije za međureligijske odnose. Počeo pisati teološke članke i recenzije 1967, dosada objavio 225 teoloških znanstvenih članaka, uglavnom u teološkim časopisima u Hrvatskoj te u BiH, od toga u stranim časopisima ili knjigama desetak članaka na engleskom i njemačkom. U svojim radovima istražuje učenje Drugog vatikanskog sabora, Novi zavjet, starozavjetne proroke i Knjigu o Tobiji. Također međureligijske odnose prema smjernicama novijeg katoličkog učiteljstva. Napisao 26 knjiga, od toga se bavi međureligijskim dijalogom u *Međureligijski dijalog iz katoličke perspektive u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo 1998), *Iskustvo ekumenskih i religijskih susreta* (Zagreb 2010),

Pozitivna recipročnost u religijskim odnosima (Sarajevo 2015), *Dialogue between Catholics and Muslims in Bosnia and Herzegovina* (CNS Sarajevo 2018). S engleskog preveo pet teoloških knjiga, s njemačkog dvije, s talijanskog jednu. Objavio dosada recenzije 151 knjige.

Tema: Vjeronaučna iskustva iz ugla Katoličkog vjeronauka

Sažetak: Katolički biskupi u BiH pridružili su se drugim vjerskim poglavarima te su 26. travnja 1991. uputili zahtjev Predsjedništvu BiH da se u javne škole *vрати* konfesionalni vjeronauk kakav je postojao od 1918. do 1945. Nakon što je stigao pozitivan odgovor Ministarstva, biskupi su povjerali profesoru Vrhbosanske teologije Anti Pavloviću da napiše 1992. godine upute budućim vjeroučiteljima o skorom uvođenju katoličkog vjeronauka u državne škole. Zbog ratnih nevolja takav vjeronauk započeo u jesen 1993. Budući da su katolici BiH etnički Hrvati, biskupi BiH ostali su pri odluci da se vjeroučitelji u BiH služe planom, programom i udžbenicima koji su izrađeni za katolike u Republici Hrvatskoj. Profesora Pavlovića ovlastili su da sudjeluje pri izradi udžbenika, a on je nacrt tema o islamu za katoličke učenike odnio na uvid nadležnima u Rijasetu te uvažio njihove primjedbe. Predstojnik Katehetskog ureda Vrhbosanske nadbiskupije Tomo Mlakić na seminaru za vjeroučitelja Vrhbosanske i Banjalučke nadbiskupije u Sarajevu 30. 8. 2022. iznio je dosadašnja iskustva i predložio priređivanje vlastitih udžbenika za katoličke osnovce i srednjoškolce u BiH. To je ponovio i na izlaganju svećenicima u Sarajevu 21. 9. 2022. Mostarski biskup dr. Petar Palić na susretu s ministrima prosvjete 21. 4. 2022. izložio je dosadašnja iskustva svoga područja te iznio statistike. U školskoj godini 1998/1999. bila su 32.075 polaznika katoličkog vjeronauka, a u školskoj godini 2021/2022. ukupno 24.278. Tada je radilo 126 vjeroučitelja, od toga 99 stalno zaposlenih, 5 u zamjeni i 17 na određeno vrijeme. Tomo Mlakić u dva izvještaja povodom tridesete obljetnice

vjeronauka izvijestio je da ove godine 114 vjeroučitelja predaju u 79 osnovnih škola s 8.317 vjeroučenika te u 51 srednjoj školi s 4.044 srednjoškolaca. Za ilustraciju je naveo kako je godine 2012. djelovalo 194 vjeroučitelja te je bilo 28.428 vjeroučenika. Predstojnik Katehetskog ureda Banjolučke biskupije Marko Vidović izvijestio je na seminaru u Sarajevu njihova iskustva. Ove školske godine vjeronauk se održava u 40 osnovnih škola (od toga 29 u RS) i 23 srednje (od toga 13 u RS). U osnovnim školama imaju oko 2.000, a u srednjim oko 1.100. Vjeronauk u RS-u izvode u 42 škole u kojima nema ni 200 učenika. Vijeće Europe u koje je BiH primljena 24. 4. 2002. godine, posljednjih dvadesetak godina izdalo je niz dokumenata sa smjernicama za *interkulturalno obrazovanje*. Sada se naglašava naobrazba mladih u zemljama doseljavanja da *drugačije upoznaju i nauče s njima uspostavljati humane odnose*. To se odnosi i na konfesionalni vjeronauk kojim se polaznici odgajaju za interkulturalne odnose.

Ključne riječi: Katolički vjeronauk, vjeroučitelji, vjeroučenici, interkulturalno obrazovanje

Проф. др. Владимир Ступар

Биографија: Рођен 30. 06. 1972. године у Сарајеву гдје је завршио основну и средњу школу. Дипломирао на Богословском факултету СПЦ у Београду. Магистрирао и докторирао на Православном богословском факултету Свети Василије Острошки у Фочи. Радио као професор у Богословији

Светог Петра Дабробосанског у Фочи од 1999. до 2007. године. Члан многих одбора и комисија за црквену просвету и изасланик Светог архијерејског синода СПЦ у богословијама. У два мандата био члан сената Универзитета у Источном Сарајеву. Аутор

уџбеника за вјеронауку за први разред средњих школа у РС и БиХ и чланака и научних студија из области православне педагогије. У свештеном чину, ожењен и отац петоро дјете. Свештеник при Саборној цркви у Сарајеву и ванредни професор на ПБФ Свети Василије Острошки у Фочи.

Тема: Вјеронаучна искуства из угла Православне вјеронауке

Сажетак: Православна вјеронаука своја искуства темељи на непролазној вриједности човјека као личности и као Божијег створења који има дар слободе али и огромну одговорност пред Богом и људима, како за свој морално-духовни тако и за друштвени живот. Црква која је Богочовјечанска заједница кроз своју проповјед и вјеронаучна искуства открива да је живот са Богом у унутрашњости човјековог бића иако скривен од спољашњег погледа, кључан за правилан развој и усавршавање човјека, како у прошлости тако и данас. Обликовање човјека по Божијој вољи и обнављање лика Божијег у човјеку је примарни задатак Православне вјеронауке. Васпитати дијете значи (**васпитати=хранити**) Божанским савршенствима, вјечном љепотом, вјечном истином и Божанском љубављу, што је немогуће без вјеронауке. Побједити зло, таму и гријех који су духовни патогени елементи и који су присутни у унутрашњости човјековог срца се не могу превазићи без онога што вјеронаука доноси кроз своју дјелатност. Дјеца као будући носиоци друштвеног и моралног развоја не само Босне и Херцеговине већ и човјечанства у цјелини, не могу правилно разумјети борбу, која се одвија како унутар њиховог срца тако и у заједници у којој живе, почевши од породице па до најшире друштвене заједнице којој припадају. Средства дата од Бога и поучавање у посту, молитви, љубави према Богу и ближњима су кључна за правилан развој људске

личности у свим фазама развоја од раног дјечијег узраста, преко периода адолесценције до пуне зрелости. Поред свих оспоравања вјеронауке у васпитно-образовним системима у Босни и Херцеговини, вјеронаука је не само опстала већ ће њени прави плодови бити залог добра у будућности. Не можемо градити будућност на здравим основама ако у дјечије срце не посадимо добро сјеме вјере и љубави и сјећања да ће коначни суд над овим свијетом дати Божија правда и љубав. Божији људи су добри људи, који носе у свом срцу вјеру и њоме живе.

Кључне ријечи: православна вјеронаука, Црква, дјеца, љубав

Prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

Биографија: Dina Sijamhodžić-Nadarević (Cazin, 1981) je vanredni profesor na Katedri za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju na pedagoškoj grupi predmeta (Pedagogija, Didaktika, Metodika vjerske nastave, Religijska pedagogija, Metodika religijskog odgoja...) na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu. Na

Fakultetu islamskih nauka radi od 2006. godine. Rukovodilac je Katedre za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju na Fakultetu islamskih nauka. Obavljala je i aktivnosti vezane za međunarodnu saradnju Fakulteta. Završila je srednju školu medresu u Cazinu. Dodiplotmski studij završila je na Fakultetu islamskih nauka (Teološki smjer) 2004. godine, te na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za pedagogiju 2006. godine. Magistrirala je 2009. godine na Fakultetu islamskih nauka, a doktorirala 2013. na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Realizirala je dva studijska boravka u SAD-u (*Arizona State University*, 2008. i *Kent State University* 2010. godine). Kao gostujući predavač koristila je i evropske akademske programe mobilno-

sti (Erasmus +): IRPA (Beč, 2017), Paderborn univerzitet (Njemačka, 2022). Sudjelovala je na brojnim međunarodnim konferencijama, seminarima, simpozijima u zemlji i inostranstvu (Univerzitet u Kairu, Arizona State univerzitet u SAD-u, Kent State univerzitet, Kansas State univerzitet, Chicago, Birmingham univerzitet u Engleskoj, Univerzitet u Istanbulu, Crna Gora, Albanija...). Članica je brojnih stručnih komisija i udruženja (Fakultet islamskih nauka, Rektorat Univerziteta u Sarajevu, Ministarstvo za obrazovanje, nauke i mlade KS...). Objavila je tri knjige i preko 30 naučnih radova na bosanskom, engleskom i njemačkom jeziku. Angažirana je u Rijasetu IZ BiH u brojnim projektima koji se tiču odgojno-obrazovnog rada u medresama, reviziji nastavnih planova i programa mektepske nastave, recenziji ilmihala, sektoru za vjeronauku itd. Primila je priznanje za izvanredni uspjeh postignut u toku studija dodijeljeno u povodu obilježavanja 30 godina rada Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu. Služi se engleskim, arapskim i njemačkim jezikom. Udata je i majka dvije kćerke.

Ahmed Čolić, MA

Biografija: Ahmed Čolić (Zenica, 1992) je viši asistent na Katedri za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, na pedagoškoj grupi predmeta (Pedagogija, Porodični odgoj, Socijalna pedagogija, Didaktika, Religijska pedagogija, Metodika vjerske nastave, Metodika religijskog odgoja...). Završio je Elči Ibrahim-pašinu medresu u Travniku i diplomirao na FIN-u, na dva studijska programa, *Islamska teologija* i *Religijska pedagogija*, kao student generacije i dobitnik Zlatne značke. Magistrirao je na FIN-u o temi *Metodika religijskog odgoja djece na primjeru mektepske nastave*, a trenutno je u fazi pisanja drugog mag-

istarskog rada na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Doktorand je na III ciklusu studija na FIN-u u oblasti *Religijske pedagogije*. Objavio je radove i prikaze knjiga iz oblasti religijske pedagogije i metodike vjerske nastave. Učestvovao je na brojnim međunarodnim i domaćim naučnim skupovima, konferencijama, projektima, treninzima i okruglim stolovima od kojih izdvajamo konferenciju *Rethinking Islamic Education in Europe*, kao i projekte *TRAIN*, *Jamal Barzinji* i *RESILIENCE*. Uže područje interesovanja mu je Religijska pedagogija, Metodika vjerske nastave i Metodika religijskog odgoja. Oženjen je i otac dvoje djece.

Reuf Ibreljić, MA

Biografija: Mr. Reuf-ef. Ibreljić rođen je 30. 03. 1991. godine u Zenici. Elči Ibrahim-pašinu medresu završava kao drugi učenik generacije, a nakon toga turski jezik na Ankara univerzitetu. Islamski pedagoški fakultet u Zenici završava kao jedan od najboljih u svojoj generaciji, gdje i magistrira na temu „Odgojni stilovi muallima

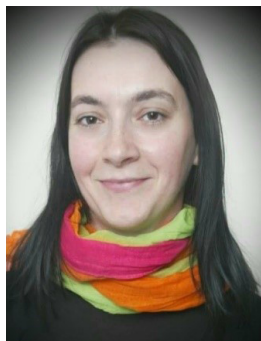
i kvalitet mektebske edukacijske klime“. Uporedo sa studijem u Zenici, završio je i Smjer za imame, hatibe i muallime na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, gdje je trenutno apsolvant na Teološkom smjeru i doktorand na Smjeru za religijsku pedagogiju. Koautor prve knjige o medresanskoj generaciji pod nazivom „Trag o nama“. Napisao je i knjigu pripovijedaka simboličnog naziva „Ruka“, a s bratom mr. Ismailom knjigu hutbi „33 životna dragulja“. Jedan je od autora udžbenika za mektepsku pouku Ilmihal 2 i Ilmihal 3, te novog udžbenika Islamska vjeronauka za prvi razred osnovnih škola. Već dvanaest godina je aktivan kao imam, hatib i muallim pri Medžlisu islamske zajednice u Zenici,

a od ove godine u Islamskom kulturnom i sportskom centru džemata „Bosna“ u Beču. Oženjen je i otac dvoje djece.

Hfz. Ammar Bašić, MA

Biografija: Ammar Bašić rođen je 1989. godine u Derventi. Osnovnu školu završio u Sarajevu, a Gazi Husrev-begovu medresu 2008. godine kao učenik generacije. Kao učenik trećeg razreda medrese, u aprilu 2007. godine, položio je hifz pred komisijom Rijasetu IZ u BiH i stekao zvanje *hafizu-l-Kur'an*. Nakon medrese, upisuje Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, koji završava 2012. godine kao najbolji student generacije, čime stiče zvanje profesora islamske teologije. U martu 2020. godine na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu odbranio je magistarski rad iz oblasti hadisa o temi „Sadržajni i strukturalni aspekti hutbi Poslanika, s.a.v.s“. Trenutno pohađa III ciklus studija na istom fakultetu. Pet godina radio je kao imam, hatib i muallim u Medžlisu IZ Sarajevo, dvije školske godine kao vjeroučitelj u Sarajevu, tri godine u Gazi Husrev-begovoj medresi kao profesor, a od početka 2019. godine radi u Medžlisu Islamske zajednice Sarajevo na mjestu pomoćnika glavnog imama. Angažovan i kao vanjski saradnik u svojstvu asistenta na predmetu Hadis na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici. Napisao tri autorske knjige i više stručnih članaka. Aktivno koristi arapski i engleski jezik.

Mirzeta Brkić, MA

Biografija: Brkić Mirzeta je rođena 1989. godine u Velikoj Kladuši. Prvi i drugi ciklus studija je završila na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Na istom fakultetu je trenutno i na doktorskom studiju. Na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu je zaposlena od 2018. godine na psi-

hološkoj grupi predmeta na Katedri za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju i trenutno je u zvanju više asistentice za oblast psihologija. U akademskoj 2022/2023. godini radi i kao vanjska saradnica na predmetu Psihometrija na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Od akademske 2016. do 2018. godine radila je kao spoljna saradnica na psihološkoj grupi predmeta na Filozofskom fakultetu i Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici. Učestvovala je u brojnim međunarodnim i domaćim projektima Univerziteta u Sarajevu, Fakulteta islamskih nauka, Filozofskog fakulteta te Ministarstva za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajeva. Koautorica je knjige *Studija o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini: od stečenih ka potrebnim kompetencijama*; naučnog rada *Odnos između stepena anksioznosti i religioznosti kod studenata Fakulteta islamskih nauka* i *Izveštaja o provedenom istraživanju o psihofizičkom zdravlju djece/učenika, prosvjetnih radnika i roditelja nakon pandemije izazvane virusom COVID-19 sa preporukama*.

Tema: Iskustva u realizaciji nastave Islamske vjeronauke u Bosni i Hercegovini od 1992. do 2002. godine (intervjui s nastavnicima)

Sažetak: Iskustva nastavnika u realizaciji nastave različitih predmeta interesantan su i značajan cilj istraživanja većem broju istraživača u odgoju i obrazovanju. Međutim, iskustva nastavnika u realizaciji nas-

tave Islamske vjeronauke u Bosni i Hercegovini nisu dosada dovoljno zastupljena u istraživanjima. S obzirom na navedeno, cilj ove faze istraživanja jeste ispitati neposredna iskustva nastavnika u realizaciji nastave Islamske vjeronauke u Bosni i Hercegovini u periodu od njenog uvođenja u odgojno-obrazovni sistem Bosne i Hercegovine, od 1992. do 2002. godine. Inicijalna faza istraživanja je provedena tokom oktobra i prve polovine novembra 2022. godine polustrukturiranim intervjuom. U ovoj fazi istraživanja učestvovalo je osam nastavnika Islamske vjeronauke iz pojedinih muftijstava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. U radu su analizirani njihovi odgovori na pitanja konteksta i okolnosti u kojima je Islamska vjeronauka uvedena u škole; njihove stručne spreme; izazova i problema tokom realizacije nastave; uslova na radnom mjestu; saradnje i odnosa s upravama škola i kolegama nastavnicima; podrške koja im je bila dostupna te zanimljivih i anegdotalnih događaja. Zaključno, višestruki značaj ove faze istraživanja, a i njegovog nastavka, ogleda se u sintetiziranju neposrednih iskustava nastavnika Islamske vjeronauke iz jednog bremenitog, predratnog, ratnog i postratnog perioda koje će biti bogato i trajno nematerijalno nasljeđe i izvor inspiracije generacijama nastavnika koje dolaze.

Ključne riječi: iskustva, nastava Islamske vjeronauke, nastavnici Islamske vjeronauke, Bosna i Hercegovina od 1992. do 2002.

Mr. Hajrudin Ćuprija

Biografija: Hajrudin Ćuprija je rođen 19. 2. 1978. godine u Sarajevu, gdje je stekao osnovno i srednje obrazovanje. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu 1997. godine u Sarajevu. Svoje školovanje nastavlja na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, Odsjek orijentalistika i na Islamskom pedagoškom fakultetu u

Zenici, gdje je stekao zvanje profesora islamske vjeronauke. Također je na Fakultetu humanističkih nauka stekao zvanje profesora bosanskog jezika i književnosti. Završio je postdiplomski studij na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, te stekao zvanje magistra islamskih nauka iz oblasti religijske pedagogije. Trenutno je doktorand pedagogije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Profesionalno iskustvo sticao je u JU OŠ „Hamdija Kreševljaković“ kao nastavnik Islamske vjeronauke (1998–1999), u JU OŠ „Pale“ u Palama kao nastavnik Islamske vjeronauke (2006–2010), u JU OŠ „Prača“ u Prači, također kao nastavnik Islamske vjeronauke (1999–2013), te u JU OŠ „Prača“ u Prači, kao nastavnik Bosanskog jezika i književnosti (2011–2012) godine. U periodu (2013–2022) obnašao je dužnost direktora JU OŠ „Fatima Gunić“ u Sarajevu, gdje postiže izvanredne rezultate. Kao direktor JU OŠ „Fatima Gunić“ izabran je 2018. godine za predsjednika Udruženja direktora/ravnatelja sarajevskih osnovnih škola. Trenutno obnaša dužnost direktora Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine. Autor je i urednik nekoliko knjiga i tekstova iz oblasti obrazovanja. Dobitnik je niza zahvalnica, plaketa i priznanja, među kojima poseban značaj imaju: najveće općinsko priznanje za doprinos obrazovanju Zlatna plaketa „Safet Hadžić“ Općine Novi Grad Sarajevo i priznanje Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Najbolji direktor Kantona Sarajevo. Oženjen je i otac četvero djece.

Tema: Utjecaj Islamske vjeronauke na vrijednosti i ponašanja učenika sarajevskih osnovnih škola

Sažetak: U ovom radu su prikazana dosadašnja istraživanja o temi utjecaja religijskog odgoja na vrijednosti i ponašanja učenika koja pokazuju da religijski odgoj i obrazovanje u školama pomaže učenicima u razvijanju moralne svijesti, jer religija promovira i provođenje moralnih univerzalnih vrijednosti, potom da su religijske vrijednosti jedan

od odgovora na društvenu krizu, posebno vrijednosnu anomiju, individualnu dezorijentiranost, maloljetničku delinkvenciju i druge oblike nepoželjnog ponašanja. Ukratko su prezentirani modeli religijskog odgoja i obrazovanja prisutni u brojnim evropskim školskim sistemima s akcentom na nekoliko zemalja regiona, te detaljnijim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu. Potom su u radu predstavljena određenja vrijednosti i promoviranje univerzalno važećih vrijednosti kod djece kroz religijski odgoj, važnost uloge škole za promoviranje vrijednosti kao odgovor na krizu odgoja te pristupe proučavanju vrijednosti u školi. U ovom dijelu rada su također elaborirane islamske vrijednosti i etike ponašanja (*ahlaka*), te izvore i porijeklo islamskih vrijednosti i etike ponašanja (*ahlaka*) s akcentom na Kur'an i hadis, te njihovo afirmiranje kroz religijski odgoj. Na kraju rada prezentirani su rezultati istraživanja o mogućnostima i utjecaju religijskog odgoja putem nastave Islamske vjeronauke na vrijednosti i ponašanja učenika sarajevskih osnovnih škola. Rezultati su dobiveni od strane najznačajnijih sudionika škole: nastavnika Islamske vjeronauke, roditelja, učenika i školskih pedagoga. U istraživanju su participirala ukupno 2.324 ispitanika. Podaci su prikupljeni putem anketnih upitnika za sve poduzorke osim za pedagoge s kojima je obavljen intervju. Dobiveni odgovori upoređivani su između istih i različitih poduzoraka kroz generalne i parcijalne prikaze i propitivane su sličnosti i razlike u njihovom viđenju utjecaja nastave Islamske vjeronauke na usvajanje univerzalnih vrijednosti kod učenika osnovnih škola u Kantonu Sarajevo, odnosno, na usvajanje vrijednosti: mira, saradnje, slobode, solidarnosti, odgovornosti, jednakosti/ravnopravnosti, života i ljubavi. Kroz pomenute skale vrijednosti propitivani su indikatori vezani za kognitivnu, afektivnu i ponašajnu razinu.

Ključne riječi: religijski odgoj, Islamska vjeronauka, vrijednosti, ponašanja, učenici

Prof. dr. Zehra Alispahić

Biografija: Zehra Alispahić vanredna je profesorica na Fakultetu islamskih nauka UNSA na Katedri za filologiju Kur'ana. Završila je Filozofski fakultet u Sarajevu, Odsjek za orijentalnu filologiju. Postdiplomski studij iz oblasti arapskog jezika i islamske pedagogije, kao stipendista ISESCO-a završila je u Kraljevini

Maroko, u Rabatu na Univerzitetu Muhammed Peti. Na Fakultetu islamskih nauka UNSA, gdje radi od 2005. godine, doktorirala je iz oblasti kur'anskog i hadiskog arapskog jezika 2014. godine.

Trideset godina prisutna je u elektronskom i printanom novinarstvu BiH. Autor je znanstvenih radova koji tretiraju problematiku izučavanja arapskog jezika za strance, kulturnu baštinu muslimana Balkana, rodnih studija i prezentiranje islama u medijima te nekoliko dokumentarnih filmova koji tretiraju značajne fenomene iz islamske tradicije Bošnjaka. Učesnik je i organizator brojnih lokalnih i međunarodnih konferencija u spomenutim oblastima.

Tema: Vjeronauka u medijskom prostoru Bosne i Hercegovine

Sažetak: Izlazak vjere i vjerskih sadržaja iz sakralnog prostora na javnu pozornicu s početka devedesetih godina dvadesetog stoljeća bio je novina i izazov za medijsku scenu kompletne balkanske regije. Tako je bilo i s prvim inicijativama o uvođenju nastave vjeronauke u škole u ljeto 1990. godine i njezino eksperimentalno uprisutnjenje školske 1991/1992. godine. Printani mediji Islamske zajednice: Preporod, Glasnik, Islamska misao i Takvim pratili su proces uvođenja vjeronauke u škole. Isto su to radili Oslobođenje i Večernje novine. Vrijeme nakon agresije do danas karakterizira kontinuirano prisustvo vijesti

o vjeronauci u školama, od onih afirmativnih preko propitivačkih, do senzacionalističkih i ispolitiziranih.

Ključne riječi: vjeronauka, medijska scena BiH, printani mediji, vijesti o vjeronauci

Prof. dr. Ahmet Alibašić

Biografija: Ahmet Alibašić je vanredni profesor i prodekan za nastavu na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu. Bavi se pitanjima islama u Evropi, demokratizacije u muslimanskom svijetu, odnosa vjere i države i međureligijskog dijaloga. Autor je više knjiga i članaka. Jedan je od urednika Godišnjaka muslimana u Evropi (Yearbook of Muslims in Europe, Brill, 2009–2022) i časopisa Journal of Muslims in Europe. Trenutno je učesnik dva međunarodna istraživačka projekta Horizon 2020.

Prof. dr. Adnan Silajdžić

Biografija: Adnan Silajdžić (1958, Visoko) redovni je profesor na Katedri za akaid (islamsku dogmatiku), tesavvuf i uporedne religije na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu, a diplomirao na Islamskom teološkom fakultetu u Sarajevu. Magistrirao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, a doktorirao na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Pored nastavničke djelatnosti na matičnom Fakultetu, kao univerzitetski profesor učestvovao je u izvođenju nastave na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, na odsjeku Sociologije. Angažiran je kao profesor mentor na izradi

doktorskih disertacija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Više godina obnaša funkciju Glavnog i odgovornog urednika časopisa „Znakovi vremena“. Svoja stručna usavršavanja ostvario je na univerzitetima u Kairu, Teheranu, Londonu, Parizu, Kaliforniji i dr. U dva navrata je bio član senata Univerziteta u Sarajevu. Objavio je deset autorskih knjiga i preveo nekoliko knjiga iz teologije i filozofije s arapskog i engleskog jezika. Njegove knjige i studije prevedene su na arapski, engleski, francuski i albanski jezik. Napisao je na desetine znanstvenih i stručnih radova, prikaza knjiga i recenzija. Jedan je od utemeljitelja i promotora interreligijskog dijaloga u recentnijoj historiji Bosne i Hercegovine. Dobitnik je domaćih i međunarodnih priznanja za doprinos razvoju savremenog muslimanskog teologijskog i filozofijskog mišljenja.

Tema: Vjeroučitelj pred novim društvenim i kulturnim izazovima

Sažetak: Živimo u postsekularnom svijetu u kojemu duhovni, društveni i kulturni fenomeni dobijaju nova značenja. Kao takvi, oni predstavljaju ozbiljan i složen izazov za vjeroučitelje. U svojem saopćenju nastojat će se usredsrediti na, po mojemu mišljenju, tri najvažnija, a to su: novi mentalitet s naglašenom individualnošću, novi koncept religije i na kraju modernu ezoterijsku duhovnost, koji proizvode krizu duhovnog i društvenog autoriteta, odnosno relativiziraju tradicionalni koncept religijskog odgoja i obrazovanja, zahtijevajući nove obrazovne (teološke), odnosno odgojne (pedagoško-didaktičke) metode u nastavi.

Ključne riječi: postsekularni svijet, vjeroučitelji, individualnost, novi koncept religije, ezoterijska duhovnost

Prof. dr. Nusret Isanović

Biografija: Nusret Isanović je redovni profesor filozofije na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu. Njegov znanstveni interes usmjeren je prema filozofiji odgoja, filozofiji znanosti i islamskoj umjetnosti. Objavio je preko stopedeset znanstvenih i stručnih radova u domaćim i stranim časopisima, te poglavlja u knjigama poput *Science and Religion: Synergy and Scepticism*. Autor je pet knjiga i koautor tri udžbenika u kojima se bavi temama refleksije kulturnih i društvenih fenomena na odgoj i obrazovanje, odnosom religije i moderne znanosti, te razumijevanjem islamske umjetnosti. Dao je doprinos uvođenju religijskog obrazovanja u bosanskohercegovački odgojno-obrazovni sistem učestvujući u dizajniranju nastavnih planova i programa, pisanju i recenziranju udžbenika, te obrazovanju i usavršavanju nastavnika islamske vjeronauke.

Tema: Školska vjeronauka i izazovi odgoja u dobu informacionih tehnologija i elektronskih medija

Sažetak: Bezdušne moderne tehnologije teže uspostaviti potpunu kontrolu nad čovjekom i kreirati ga po vlastitoj mjeri, bezduhovnog, lišenog morala i ljudskosti. U takvom ambijentu moralni i duhovni odgoj se obezvrjeđuje, čini nemogućim i gubi svoju svrhu. Danas se, s pravom, sve češće govori o „internet“ ili „google generaciji“ koja se otuđuje od sebe i udaljava od roditelja, bližnjih i prijatelja, i isključuje iz društva. Djeca i mladi sve više čine bijeg iz realnog svijeta u virtualni, čime se otupljuje smisao za životne stvarnosti i gubi potreba za ljudskom blizinom, toplinom neposrednog susreta i komunikacijom. Odgajati je postalo teško, možda teže nego ikada prije, ali još uvijek ne i nemoguće. Da bi odgoj, zacijelo, i bio moguć i u dobu rastućeg uti-

caja informacionih tehnologija i elektronskih medija nužno je valjano, odgovorno i realno razumijevanje situacije odgoja i stupiti u saradnju svih mogućih učesnika u njemu: porodice, religijskih zajednica i njihovih odgojno-obrazovnih institucija, škole i medija. Roditelji, nastavnici i odgajatelji, religijske zajednice i škola moraju preuzeti veću odgovornost i biti mnogo više posvećeni odgoju. U tom pogledu osobito značajnu ulogu može imati školska vjeronauka.

Ključne riječi: odgoj, informacione tehnologije, elektronski mediji, moralne i duhovne vrijednosti, školska vjeronauka

Prof. dr. hfz. Aid Smajić

Biografija: Dr. Aid Smajić redovni je profesor pri Katedri za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu gdje je zadužen za nastavu iz psihološke grupe predmeta i islamskog dušebrižništva. Autor je nekoliko knjiga i naučnih radova, koje se bave temama doprino-

sa klasične islamske uleme na polju psihologije i psihoterapije, muslimanske religioznosti, grupne dinamike i međuetničke tolerancije, vrijednosnih orijentacija muslimanske omladine, religije i javnih politika, i islama u Bosni i Hercegovini. Njegove najrecentnije naučne publikacije tematiziraju pitanje radnog stresa kod bh. imama, pojam *autohtone* savremene islamske psihologije te religijski odgovor na pojavu moderne psihologijske nauke.

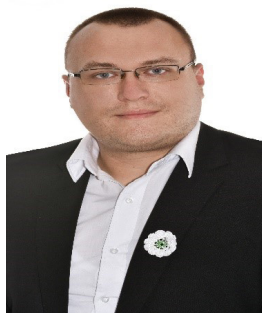
Tema: Vrijednosti i vrijednosna ponašanja muslimanske omladine u Bosni i Hercegovini

Sažetak: Vrijednosti su jedan od osnovnih principa čovjekove individualne i kolektivne egzistencije. Značaj vrijednosnih stavova za društvo

i pojedinca proizilazi iz naravi i društveno-psiholoških funkcija vrijednosnih kategorija a i temeljni su postulat u religijskim promišljanjima ljudske egzistencije i morala. U posljednjih nekoliko decenija svjedoci smo alarmantnih upozorenja o krizi vrednota, a odatle i samog čovjeka. Kada je muslimanska omladina u BiH u pitanju, recentna istraživanja (Smajić, 2016) pokazuju da je za njihov sistem vrijednosti u različitim segmentima života (vjera i moral, brak i porodica, slobodno vrijeme i rad, društvo i politika) općenito svojstveno prisustvo i tradicionalnih i (post)modernih vrijednosnih orijentacija, jasna distinkcija između privatne i javne sfere života s tendencijom povlačenja u odnosu na dešavanja u široj društvenoj zajednici, te na momente proturječna, ambivalentna i nerealna očekivanja u pogledu ostvarenja svojih životnih ciljeva. Koliko će Islamska vjeronauka u školama na prostoru Bosne i Hercegovine u *stoljeću otkrića vrednota* uspjeti odgovoriti na sve prisutniji poziv u društvu za aktivni(ji)m uključenjem religijskog obrazovanja u *spašavanje* pozitivnih vrijednosti uveliko će ovisiti od sposobnosti njenih aktera da u saradnji s ostalim agensima socijalizacije mladih prate i usmjeravaju ovdje kod njih uočene vrijednosne preference i ponašanja.

Ključne riječi: vrijednosti, vrijednosna ponašanja, islamska vjeronauka

Dr. Nedim Čirić

Biografija: Nedim Čirić je rođen 1989. godine u Tuzli, po zanimanju bachelor pedagogije i psihologije i doktor pedagoških nauka. Trenutno je uposlenik Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Bihaću, gdje obnaša funkciju Voditelja I i II ciklusa studija odsjeka Socijalna pedagogija i duhovna skrb. Dobitnik je Srebrene plakete Univerziteta u Tuzli. Aktivan je međunarodni istraživač

u različitim projektima iz oblasti odgoja i obrazovanja. Bio je predsjednik i član organizacionih odbora, te izlagač i gost predavač na više domaćih i međunarodnih naučnih konferencija i okruglih stolova iz oblasti Pedagogije u BiH, Hrvatskoj, Srbiji, Makedoniji i Sloveniji. Objavio je jedan univerzitetski udžbenik, 30 naučnih i stručnih radova u eminentnim časopisima i zbornicima s visokim indeksom citiranosti, a koji se referiraju u međunarodnim bazama podataka iz oblasti odgoja, obrazovanja i nastave. Glavni je urednik dva univerzitetska udžbenika iz oblasti Pedagogije, jedne stručne publikacije iz oblasti Pedagogije, kao i jedne zbirke poezije. Recenzent je više naučnih i stručnih publikacija u Bosni i Hercegovini i inostranstvu. Od 2015. godine angažiran je na predmetima iz oblasti Metodike islamske vjeronauke.

Tema: Uloga i izazovi vjeronauke u razvoju moralnih vrijednosti mladih na području Unsko-sanskog kantona

Sažetak: Vjerski identitet se kontinuirano jača kroz nastavu konfesionalne vjeronauke a uz vjerski, sintetiziraju se kulturni, tradicijski i historijski elementi u identitetu pojedinca. Uvođenjem vjeronauke u konvencionalno obrazovanje općenito u svijetu, a posebno na našim prostorima je bez sumnje historijski događaj. Upravljanje i kontrola učinkovitosti nastavnog procesa Islamske vjeronauke putem jasno utvrđenih pedagoških procedura i standarda, nalaže vjeroučiteljima kontinuirano preispitivanje kvalitete odgojno-obrazovnog rada, a naročito kroz samoevaluaciju ostvarenih ciljeva i ishoda učenja. Intencije savremene paradigme odgoja i obrazovanja moraju biti zasnovane na uspostavljanju balansa između ljudske prirode u kojoj je čovjek stvoren i procesa odgoja i obrazovanja u kojem se čovjek obrazuje i formira. Smisao vjerskog odgoja i obrazovanja u školama mora promovirati univerzalne moralne ljudske vrijednosti koje su nadvremenske, nadprostorne, nadnaučne i nadtehnološke. One su temelji opstanka

svakog pojedinca, društva, zajednice i države i nisu promjenjive. Savremena obrazovna tehnologija, didaktička i druga sredstva su varijabilna kategorija koja se prilagođava vremenu, prostoru, konzumentu, prilikama i situacijama, ali nikako ne mogu zamjeniti visoke univerzalne moralne vrijednosti koje se promoviraju iz žive riječi vjeroučitelja. Istraživanje je transverzalnog karaktera. Korištena je kombinacija kvalitativne i kvantitativne metodologije, analitičko-deskriptivna metoda, servej metod kao varijanta analitičko-deskriptivne metode, te postupci analize sadržaja i anketiranje. Cilj rada bio je ispitati stavove adolescenata na području Unsko-sanskog kantona o značaju vjeronauke u razvoju moralnih vrijednosti. Rezultati istraživanja ukazuju da je filozofija kvalitete islamskog odgoja i obrazovanja neraskidiva od kvalitete porodičnog i školskog odgoja, a koji čine temeljne odrednice u razvoju moralnih vrijednosti mladih kao i ukupne kvalitete čovjekovog života.

Ključne riječi: moralni odgoj, nastava, vjeronauka, moralne vrijednosti

Mr. Emina Dacić

Biografija: Emina (Zukorlić) Dacić rođena je 05. 09. 1977. godine u selu Žuč, opština Tutin. Osnovnu i srednju školu završila u Novom Pazaru gdje je i živjela do svoje devetnaeste godine. Godine 1997. upisala je FIN u Sarajevu, a 2002. godine diplomirala o temi „Kur’an u vazovima Mehmeda Handžića“ pod mentorstvom prof. dr. Enesa Karića. Nakon okončanja studija, radila je kao odgajateljica u vrtiću „Revda“ a nakon toga kao profesorica vjeronauke u „Srednjoj medicinskoj školi“ i u OŠ „Jošanica“ u Novom Pazaru. Svoj profesionalni angažman nastavila je u „Srednjoj školi poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“ kao i u OŠ „Isak Samokovlija“ u Sarajevu. Trenutno je zaposlena u „Srednjoj medicinskoj školi – Jezero“ i „Sred-

njoj školi za saobraćaj i komunikacije“ u Sarajevu. U radu s djecom uključena je u bezbroj projekata i vannastavnih aktivnosti. Njeni učenici su do sada pokazali bezbroj puta koliko posjeduju volje, želje i kvalitetnog znanja kroz takmičenja, od kantonalnog do međunarodnog nivoa. Dugogodišnja je saradnica „Omladinskog parlamenta“ iz Novog Pazara. Aktivna je članica u nekoliko udruženja. Od studentskih dana piše pjesme. Napisala ih je mnogo i nada se da će jednoga dana objaviti svoju zbirku pjesama. Na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu uspješno je odbranila i svoju master tezu o temi „Izazovi implementacije inkluzivnog obrazovanja u nastavi vjeronauke“, 05. oktobra 2021. godine i stekla stručno zvanje *magistar islamskih studija u oblasti Islamske vjeronauke i religijske pedagogije*.

Tema: Izazovi inkluzije učenika s teškoćama u razvoju na Islamskoj vjeronauci

Sažetak: Implementacija inkluzivnog obrazovanja u nastavi Islamske vjeronauke u Bosni i Hercegovini (BiH) se provodi polahko i s dosta problema na koje nailaze ne samo vjeroučitelji već i roditelji djece s teškoćama u razvoju te svi učesnici odgojno-obrazovnog procesa. Izažova u implementaciji inkluzivnog obrazovanja u nastavi Islamske vjeronauke je mnogo. Iako na papiru, kroz zakonske i podzakonske akte, sve izgleda jednakopravno, za svu djecu, praksa pokazuje da su napravljeni veliki propusti. Ovaj rad predstavlja pregled stanja inkluzivnog obrazovanja u nastavi Islamske vjeronauke i njegove primjene, otkad je inkluzija ušla u obrazovni sistem Bosne i Hercegovine. Pokušavaju se rasvijetliti stvarne mogućnosti primjene inkluzivnog obrazovanja u nastavi Islamske vjeronauke, a zatim se daje pregled i analiza stavova, mišljenja i osposobljenosti bh. vjeroučitelja za provedbu inkluzivnog obrazovanja, te utvrđuju elementi koji su s njima povezani.

Ključne riječi: inkluzivno obrazovanje, djeca s poteškoćama u razvoju, implementacija, vjeroučitelji, Islamska vjeronauka

Dr. Said Topalović

Biografija: Dr. Said Topalović je studirao pedagogiju na Univerzitetu u Salzburg-u, religijsku pedagogiju na pedagoškom fakultetu u Beču, a doktorirao je na Friedrich-Alexander-Univerzitetu u Erlangen-Nürnberg-u, na Filozofskom fakultetu i Teološkom odsjeku. Topalović je trenutno zaposlen kao naučni saradnik na Friedrich-Alexander-Univerzitetu u Erlangen-Nürnberg-u, Department Islamske-religijske studije, katedra za Islamsku religijsku pedagogiju. Između 2012-2015. godine radio je i kao vjeroučitelj u osnovnoj školi u pokrajini Salzburg. On se već duži niz godina, kako na naučnom polju tako i praktično, bavi edukacijom i doedukacijom vjeroučitelja, prvenstveno u njemačkoj saveznoj pokrajini Bavarska (Bayern). Njegova glavna istraživačka područja su Religijska pedagogija i didaktika, profesija i kompetencije nastavnika vjeronauke, digitalno obrazovanje i vjeronauka u sekularnom kontekstu.

Tema: Perspektiva vjerskog obrazovanja u sekularno uređenom državnom sistemu: Primjer islamskog obrazovanja u Njemačkoj

Sažetak: Sekularizam je između ostalog karakterističan po posebnom odnosu između državnih institucija i religijskih zajednica. Sekularni model u Saveznoj Republici Njemačkoj važi kao povoljan pravno regulisani model pri saradnji države s religijskim zajednicama. To je posebno izraženo kroz položaj javno-pravnih korporacija (*Körperschaften des öffentlichen Rechts*). Religijske zajednice djeluju kao pravno priznate institucije i imaju široko polje djelovanja. Ono obuhvata i

vjersko obrazovanje koje je zastupljeno u javnim odgojno-obrazovnim institucijama. Međutim, problemi s kojima se suočavaju muslimani u Njemačkoj odnose se prvenstveno na institucionalizaciju islama. Muslimani ne posjeduju centraliziranu religijsku zajednicu, koja djeluje u smislu korporacije u skladu s javnim pravom. Unatoč tome, njemački zakon omogućava različite pravne oblike za uspostavu i djelovanje religijskih zajednica i udruženja. Tako su mnoge pokrajinske vlade po pitanju vjeronauke uspostavile različite oblike saradnje s muslimanima i muslimanskim udruženjima. Danas, Islamska vjeronauka je u nekim pokrajinama redovan predmet, dok ima i onih pokrajina u kojima časovi Islamske vjeronauke nisu u nastavnom planu. Islamska vjeronauka je u dosadašnjim empirijskim istraživanjima pozitivno prihvaćena, kako od školskog osoblja, tako i od učenika i njihovih roditelja. Ona je s vremenom izgradila jedan novi profil islamskog načina obrazovanja, koji se umnogome razlikuje od dosad poznatih formi obrazovanja u islamskoj tradiciji. S tim u vezi, izlaganje ima za cilj, predstaviti islamsku vjeronauku u Njemačkoj, njenu strukturu i ciljeve, kao i kritički se osvrnuti na trenutne izazove s kojima se, prije svega, svakodnevno susreću vjeroučitelji.

Ključne riječi: sekularizam, religijske zajednice, predmet Islamska vjeronauka, izazovi vjeroučitelja

Prof. dr. Haris Cerić

Biografija: Haris Cerić rođen je 1974. godine u Dortmundu (Njemačka). Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu prošao je put od asistenta do vanrednog profesora na oblasti pedagoških nauka. Autor je knjiga *O edukativ-*

nom potencijalu stripa: prilozi etabliranju stripovne metode u nastavi (2019, Sarajevo, Perfecta) i *Skandalon u oblačićima: Kako koristiti strip u nastavi* (2013, Sarajevo, CNS), te koautor više knjiga od kojih izdajamo: *Strip kao medij filozofske poruke: stripozofski pristup nastavi filozofije* (2020, Druga gimnazija Sarajevo), *Obilježja kulture mladih – istraživanja i osvrti* (2018, Sarajevo, CNS), *Nelegalni oblici stjecanja znanja na visokoškolskim institucijama u Bosni i Hercegovini: studija socijalne deformacije u akademskoj kulturi* (2016, Sarajevo, Atlantska inicijativa). Član je Odbora za pedagoške nauke pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, te član redakcija časopisa „Sarajevo Social Science Review“ i „Obrazovanje odraslih“.

Tema: Poželjne osobine nastavnika vjeronauke

Sažetak: U radu će biti predstavljeni rezultati istraživanja o studentskoj percepciji poželjnih osobina nastavnika vjeronauke zasnovanoj na njihovom iskustvu vjeronaučne nastave iz osnovne i(li) srednje škole. Anketni upitnik konstruiran za potrebe istraživanja primijenjen je na prigodnom uzorku studenata Fakulteta političkih nauka i Fakulteta islamskih nauka. Cilj istraživanja je propitati u kojoj mjeri se nastava vjeronauke u osnovnoj i srednjoj školi pokazala važnom za suočavanje sa svakodnevnim životnim problemima i izazovima, da li se nastavnici vjeronauke doživljavaju kao životni uzori, te koje su to osobine koje bi nastavnici vjeronauke trebali imati.

Ključne riječi: studentska percepcija, nastava vjeronauke, osobine nastavnika vjeronauke

Prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević

Tema: Pogled na nove potrebe i zahtjeve u obrazovanju i jačanju kompetencija vjeroučiteljskog kadra (pregled istraživanja)

Sažetak: Kroz izlaganje u ovom radu, u prvom redu, daje se osvrt na djelovanje Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u kontekstu pripremanja vjeroučiteljskog kadra, te obilježja i razvoj Studijskog programa islamske vjeronauke i religijske pedagogije. Rad nudi i pregled dijela rezultata empirijskog istraživanja o kompetencijama nastavnika Islamske vjeronauke u bh. kontekstu koji je urađen u saradnji Fakulteta islamskih nauka i Uprave za obrazovanje i nauku Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. U tom smislu analiziraju se nove potrebe i zahtjevi koji stoje u perspektivi obrazovanja i osnaživanja kompetencija vjeroučiteljskog kadra.

Ključne riječi: Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Studijski program islamske vjeronauke i religijske pedagogije, vjeroučiteljski kadar, kompetencije, potrebe, zahtjevi

Prof. dr. Nezir Halilović

Biografija: Dr. Nezir Halilović (rođen 2. 5. 1977) voditelj Odjela za islamsku vjeronauku u Upravi za obrazovanje i nauku Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i u svojstvu spoljnog saradnika profesor metodike islamske vjeronauke, religijske pedagogije i metodologije naučnog istraživanja u islamskoj vjeronauci

na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici. Studirao je na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici, Islamskom univerzitetu

u Medini, Kraljevini Saudijskoj Arabiji, a dodiplomski, postdiplomski studij i doktorat završio je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici. Doktorirao je na temu: „Doprinos informacijskih tehnologija kvalitetu obrazovnih procesa u nastavi“. Zaposlen je u Upravi za obrazovanje i nauku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini kao voditelj Odjela za islamsku vjeronauku, pri čemu blisko saraduje u svim pitanjima iz domena vjeronauke s predstavnicima ostalih tradicionalnih vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini, Srpskom Pravoslavnom Crkvom, Katoličkom Crkvom i Jevrejskom zajednicom. Na tim poslovima inicirao je i učestvovao u brojnim zajedničkim projektima kao što su: Međureligijski susreti vjeroučitelja u Bosni i Hercegovini, u saradnji s World Vision fondacijom učestvovao u izradi Priručnika međureligijskog razumijevanja. Objavljeno mu je 8 autorskih i 4 koautorska djela, 6 prijevoda s arapskog jezika, te više od 50 naučnih i stručnih radova u raznim časopisima i zbornicima radova. Neki od njegovih naslova su: *Kako obaviti hadž* (metodički priručnik za hadžije), *Utjecaj mekteba na odgojnost djece*, *Informacijske tehnologije u životu djece i nastavi*, *Online didaktika*, književno djelo *Adem – Praotac u nama*, te koautorska djela: *Udžbenik Vjeronauke za 5. razred*, *Priručnik međureligijskog razumijevanja*, te *Muhammed, a.s., u očima naše uleme* (1. i 2. tom, a uskoro će izaći i 3. i 4). Urednik je udžbenika *Vjeronauke za 1. razred osnovne i 4. razred srednje škole*. Aktivno učestvuje u brojnim naučnim simpozijima i konferencijama u Bosni i Hercegovini i svijetu. Držao je predavanja i seminare po cijeloj BiH, u Zagrebu, Rijeci, Novom Pazaru, Štokholmu, Malmeu, Geteburgu, Insbrucku, Minhenu, Grazu, Bludensu, Abu Dabiju, Istanbulu... Član je Svjetske unije islamskih učenjaka (International Union for Muslims Scholars), saradnik The World Muslim Communities Councila iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. Zagovornik je tumačenja vjerskih vrijednosti u savremenom kontekstu i u praktičnoj dimenziji baziranoj na kontekstualno učenje, i sa foku-

som na ideji islamske središnjosti (al-wasatiyya al-islamiyya). Zagovornik je i osavremenjavanja procesa religijske edukacije korištenjem savremenih tehnologija u nastavi i procesima formalne, neformalne i informalne edukacije. Prati pitanja kreativnosti, inovacija u nastavi, kontekstualnog učenja, motivacije za vjerske sadržaje i življenje u skladu s načelima vjere.

Tema: Inovacije u Islamskoj vjeronauci iz ugla kurikuluma i osavremenjavanja udžbenika

Sažetak: Islamska zajednica je tradicionalna organizacija. Samim tim, inovacije joj nisu primarna aktivnost i na inovacije se uvijek gleda s velikim oprezom i podozrenjem. S druge strane, islamska vjeronauka, kao redovan školski predmet i jedan od najvećih uspjeha Islamske zajednice u postratnom periodu, je polje djelovanja Islamske zajednice u kojoj su inovacije prirodno polje jer je naslonjena na obrazovanje. Budući da smo u Bosni i Hercegovini ušli u procese reforme obrazovanja, posljedično su reforme zahvatile i sve segmente islamske vjeronauke (nastavni plan i program – kurikulum, udžbenike, pre service i in service edukaciju nastavnog osoblja, evaluaciju kvaliteta nastave, udžbenika, nastavnih programa, opremanje učionica, i druga polja). U ovom radu su predstavljene inovacije u pogledu razvoja kurikuluma i udžbenika islamske vjeronauke od 1990. pa do 2022. godine. U pogledu nastavnih programa od 1990. do 2022. godine, Islamska zajednica izradila je 5 generacija nastavnih programa, a u toku je 6. generacija u vidu zajedničkog kurikuluma i u toku je izrada 3. generacije udžbenika islamske vjeronauke. Svaka od tih generacija ima svoje specifičnosti.

Ključne riječi: inovacije, kurikulum, udžbenik, islamska vjeronauka

Mr. Emina Kadić

Biografija: Emina Kadić, djevojačko Agović, rođena je 10. 10. 1976. godine u Zagrebu. Nakon završene osnovne škole i Opće gimnazije odlazi u tek oslobođeno Sarajevo te upisuje Fakultet islamskih nauka na kojem diplomira 2003. godine. Prvo radno iskustvo stiče u Dječijem domu „Al Walidein-Gazzaz“ gdje radi kao dnev-

na odgajateljica s jetimskom djecom. Nakon devet godina rada provedenih u Dječijem domu, svoj pripravnički staž za nastavnicu islamske vjeronauke završava u OŠ „Fatima Gunić“ u Sarajevu u kojoj volontira kao asistentica učenika s poteškoćama u razvoju. Stručni ispit polaže 2015. godine. Od tada radi u više osnovnih i srednjih škola. Iskustvo u nastavi sticala je u osnovnim školama Alija Nametak, Kovačići, Velešićki heroji, Fatima Gunić te Mješovitom srednjoškolskom centru u Vogošći, Srednjoj metalnoj školi i Srednjoj školi primijenjenih umjetnosti u Sarajevu. Magistrirala je 2021. na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, oblast Islamska vjeronauka i religijska pedagogija, te stekla zvanje magistra islamskih studija. Udata je i majka dvoje djece. Trenutno radi u Devetoj osnovnoj školi na Ilidži u Rakovici.

Tema: Primjena kreativnih nastavnih modela i metoda u realizaciji vjeronaučne nastave

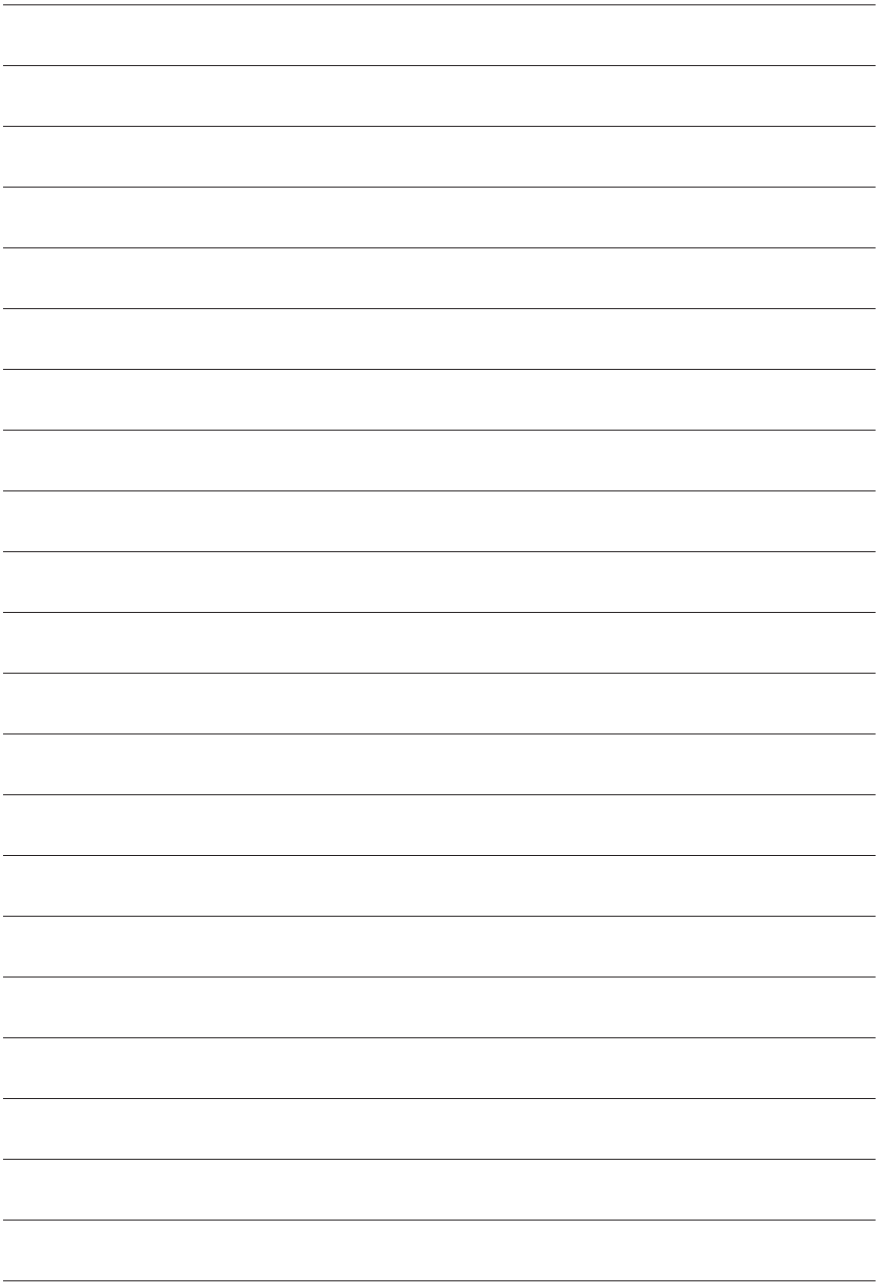
Sažetak: Rad tematizira važnost primjene kreativnih nastavnih metoda i strategija u nastavi islamske vjeronauke s posebnim osvrtom na projektnu metodu i projektno učenje. Nastavnici islamske vjeronauke današnjeg vremena su suočeni s mladim generacijama kod kojih je prisutna kriza vrijednosti i identiteta te zbog toga upravo pred njima stoji izazov da u mladima iznova osvješčuju potrebu za duhovnošću. Primjenom kreativnih nastavnih metoda učenike se potiče da budu aktivni

sudionici u nastavi koji se uče da kritički razmišljaju, samostalno planiraju, iznose ideje i rješavaju probleme kao što se dešava i u stvarnom životu. Fokus je stavljen na projektnu metodu zbog njezine sveobuhvatnosti drugih nastavnih kreativnih metoda. Prilikom istraživačkog rada korišten je etnografski pristup, odnosno istraživanje na terenu, te su u radu dati primjeri projektne nastave implementirane i realizirane na časovima Islamske vjeronauke s učenicima različitih uzrasta u jednoj sarajevskoj osnovnoj školi, čime se pokazalo kako je projektna nastava primjenjiva u nastavi Islamske vjeronauke te kako može biti pokretač motivacije i potaknuti učenike da naučeno gradivo iz vjeronauke povezuju s njihovim životnim iskustvima i potrebama. Time se također pokazalo kako oživjeti, obogatiti, unaprijediti, oplemeniti, aktualizirati, modernizirati nastavu Islamske vjeronauke i samim time je dovesti u korak sa školom za 21. vijek.

Ključne riječi: kreativne nastavne metode, projekat, projektna nastava, projektna metoda, projektno učenje, aktivno učenje

Organizacioni odbor konferencije:

Prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević - Prof. dr. Adnan Silajdžić
Prof. dr. Ahmet Alibašić - Prof. dr. hfz. Aid Smajić - Prof. dr. Zehra Alispahić
Viši asist. Ahmed Čolić, MA - Viša asist. Mirzeta Brkić, MA

Sekretar konferencije: Ahmed Čolić

ahmed.colic@fin.unsa.ba / +387 62 934 519